

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתָךְ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

המשיח שמתאחר ולא בא הוא איש, בשר ודם – קשור אלי אישית. כשאני לא מרגיש טוב אני יכול לומר על עצמי שאני מזדהה מאד עם המשיח היושב בשערי רומי, עם המצורעים, פותח את הפצעים וחובש. התפלה מתחילה מה'אני'־העני, אבל אני מפשיט אותו להיות משיח, ואחר כך עובר להתפלל על גלות השכינה – כשהמשיח לא בא ברור לי שזהו צער של השכינה. בסוף אני יכול לחזור לכל הדברים הקטנוניים שלי עצמי, מה שחסר לי, כי הכל נובע מתוך השכינה

[מתוך השיעור 'להתפלל על השכינה']

פינחס תשפ"א

פינחס ה'תשפ"א

- 04** **בהיותו במערה - תפלה**
נקודה מעובדת
המפגש המשיחי בין שאול ודוד
- 05** **להתפלל על השכינה**
שיעור
תפלה על המשיח, על השכינה,
וגם על הבעיות שלי
- 18** **כהונת פינחס - גבורות ממותקות**
שיעור
מתנה חדשה של כהונה -
מילד שמרביץ למשוח מלחמה
- 26** **הניגון החסידי**
ניגון מספר 487
ניגון מכ"א שבט תשפ"א
- 27** **קנאות וקנאת סופרים**
נועם אלימלך
הכרעה בספקות מתוך התקשרות לצדיק
- 29** **פינחס והשבטים**
זהב שלמה
היחוס של פינחס ויחוס "שבטי-ה"
- 32** **שלא לקבל פרס**
פרקי אבות - פרק א, משנה ג
הצדיק מתבייש לקבל שכר על עבודתו
- 34** **הסיפור החסידי**
רבי שלמה מקרלין
על דרכו בקדש של בעל ההילולא
של כ"ב תמוז
- 36** **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
ביטוי עצמי במוזיקה
- 37** **פְּאֵרוֹ לְיִשְׂרָאֵל
בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם
מתי זכה פינחס בכהונה?**

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל הקוראים היקרים, שבת פרשת פינחס בפתח ועמה גליון **נפלאות** נוסף מבית 'גל עיני' – השער לפנימיות התורה, מלא בכל טוב.

מה בגליון?

השיעור הראשון **להתפלל על השכינה**, הוא שיעור יסודי בנושא התפלה שאסור לפספס. השיעור פותח בהתבוננות יפהפיה בתנ"ך – בה עוסקת גם הנקודה המעובדת – ומסיים בהתבוננות על יסוד החסידות של 'תפלה על השכינה' במבט אנושי ושוה לכל נפש. השיעור השני **גבורות ממותקות** הוא שיעור הכנה שמח (ואפילו מבודח) לימי בין המצרים, עם התבוננות נאה על פרשת השבוע לאור דברי בעל אור החיים הקדוש. השיעור חותם בנקודה חינוכית חשובה – איך צריך להסתכל על ילד שלא רק משתובב אלא גם מרביץ לחבריו. נמליץ הפעם על מדור **פרקי אבות**, בו מוסבר כיצד מקיים הצדיק עבודה "על מנת שלא לקבל פרס", מתוך בושה לקבל שכר על עבודת ה', ועל מדור **נועם אלימלך**, בו מוסבר כיצד מכריעים במצב מסופק מתוך התקשרות לצדיק. אנו מקווים שהחל מהשבוע תהיינה בשורות טובות לגבי חידוש השיעורים של הרב. עקבו אחרי העדכונים ברשימת התפוצה ובפנימיפון.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

במערה – תפלה

ההכרה ש"בהיותו במערה" יש לו עצה אחת בלבד – "תפלה".

בלשון החסידות והקבלה מוסבר שה"צדיק" – היסוד רץ ("ירוץ") להשפיע כלפי מטה, למלכות, הנקראת "מגדל עז שם הוי'", מתוך הכרה שדווקא מתוך כך הוא יתרומם – "ונשגב". כאן המלכות היא התפלה, מדתו העצמית של דוד המלך, שאמר "ואני תפלה". כחו לצאת מה"מסגר" הוא דווקא על ידי כניסה-העמקה במערה-הצרה בה הוא נמצא, הגורמת לו 'לרוץ' אל הבטחון בה' לבדו, להתפלל מעומק לבו וכך להנשא לשרש האמתי של מלכותו.

בסופו של דבר, מקבל דוד הכרעה קשה: הוא מזהיר את אנשיו בתוקף לבל יפגעו ב"משיח הוי'" וכמובן נמנע מלפגוע בשאול בעצמו (ואף מתחרט על שכרת את כנף מעילו). בהמשך הוא יוצא ופונה אל שאול בנימת פיוס, ובסופו של דבר הופך את העימות הקיומי למפגש 'עצמי' בו שאול בוכה, מכיר במלכות דוד, חתנו, ומתייחס אליו כבנו. עימות מלכי ישראל הראשונים הופך לרגע אחד, ליחוד משיחי ביניהם – יחוד של "אורות דתהו [מלכות שאול] בכלים דתיקון [מלכות דוד]". האיפוק של דוד מלפגוע ב"משיח הוי'" והבחירה שלו להתעצם בתפלה ברגע המשבר הם שהופכים אותו מושא הערצה וחקיוי של הצדיקים וככזה ראוי לכתר מלכות – "בי יכתרו צדיקים".

הכרעת דוד במערה היא ההשכלה המרוממת והופכת אותו ראוי למלכות נצחית, עד לביאת משיח צדקנו מזרעו. והרמז: **"משכיל לדוד בהיותו במערה"** שוה לפסוק ההשכלה-ההצלחה והעליה של המשיח – **"הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד!"**

באחד ממרדפי שאול אחרי דוד הוא נכנס, בלא יודעין, להסך את רגליו במערה שבירכתיה מסתתרים דוד ואנשיו. מחד, שאול עומד בראש כח מובחר של 3000 איש, עדיף באיכות ובכמות על אנשי דוד – אם הם יגלו את המסתתרים במערה אחת דינם. מאידך, שאול בצניעותו נכנס לבדו למערה, נטול-מגן ולא מוכן, וכעת יחסי הכחות הפוכים – אנשי דוד מרגישים שה' הסגיר את שאול בידי ולוחצים עליו להרוג אותו. זהו שיא המתח – נקודת שווי משקל בה עימות לחיים ולמות יכול להיות מוכרע בקלות לכל צד. כיצד נוהג דוד?

באותם רגעי הכרעה חָבַר דוד מזמור תהלים בו הוא זועק ומתחנן לה', מציין את מצבו המסוכן וגם רומז להתלבטות שלפניו, וחותרם בבקשת "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתרו צדיקים כי תגמל עלי". זהו מזמור עמוק, שעד היום כל יהודי אומר בעת צרה – "משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה". מה היא ה'השכלה' הגדולה כאן? המדרש מסמיך זאת לפסוק "מגדל עז שם הוי' בו ירוץ צדיק ונשגב" ומסביר כי השכלת דוד הצדיק היא הידיעה שבצרה אליה נקלע לא יעמדו לו שכלו, גבורתו או שאר האמצעים – בהם 'מסיתים' אותו אנשיו להשתמש – ועליו לבטוח בה' ובתפלתו אליו בלבד. ה"משכיל לדוד" הוא

השיעור מוקדש לע"נ:
אבינו בצלאל בן משה אריה גנוס ז"ל -
נלב"ע כג תמוז תשע"ג

שיעור

הפרק החדש של הרבי הריי"צ

להתפלל על השכינה

קיצור מהלך השיעור

בהתועדות י"ב-י"ג תמוז עסק הרב בפרק החדש של הרבי הריי"צ (לפי מנהג מורנו הבעל שם טוב) – **פרק קמב** בתהלים. **פרק א** הוא התבוננות ב**תוכן הפרק** מתוך ההקשר בו נאמר – כניסת שאול, בלא-יודעין, למערה בה התחבאו דוד ואנשיו. יש כאן דגש על בטחונו ותפלתו של דוד, והתבוננות מעמיקה כיצד דווקא **מתוך הכניסה למערה**, למצב המשבר, **עולה תפלה** שמעלה את האדם לשרש הגבוה ביותר. **פרק ב** הוא אתנחתא של התבוננות במבנה **הפרק ורמזיו** המיוחדים, המעידים על **הבטחון והרחמים** וכח התיקון הטמונים בו (מי שקשה לו, יכול לדלג ישר לפרק הבא...). **פרק ג** הוא עיקר העמקת **ההתבוננות החסידית** בשיעור הזה – התבוננות במושג **התפלה על השכינה**, מושג-יסוד של הבעל שם טוב. החידוש בשיעור הוא שבין תפלת האדם **על צרכיו**, שהיא-היא תפלת-אמת אצל נשמות נמוכות, לבין התפלה **על השכינה** בלבד, השייכת לצדיקים, התווה הרבי ר' שמעלקי מניקלשבורג 'קו' מחבר – תפלת הבינונים, שמתפללים קודם כל על עיכוב המשיח ועל **צער השכינה**, אך נותנים מקום גם **לבקשות האישיות** שלהם. הקו הזה, עם כל הסיכון שטמון בו, הוא **ההדרכה המתאימה** לאנשים כערכנו כדי שיוכלו להתפלל גם על השכינה, והוא מתחיל דווקא מתוך הזדהות עם דמותו המיוסרת של **מלך המשיח**. הפרק מסיים בעוד ביאור קצר ונאה של השפת אמת.

א. "בהיותו במערה - תפלה" – פרק קמב – תפלה בעת צרה

י"ב-י"ג תמוז הם ימי חג הגאולה של הרבי הקודם, אדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש, וי"ב תמוז הוא גם יום ההולדת שלו. לכן, מתאים לדבר לכבוד י"ב תמוז על הפרק החדש של הרבי הקודם – הפרק שהוא מתחיל היום, ביום

ההולדת שלו, פרק קמב בתהלים.

פרק קמב הוא אחד הפרקים המיוחדים בספר

תהלים. אמרנו^א שלבעל שם טוב יש השנה פרק מיוחד, פרק כג, וגם לאדמו"ר הזקן יש פרק

נרשם על ידי איתאל גלעד. מוצאי י"ב תמוז תשפ"א - כפ"ח (הקלטה טלפונית). לא מוגה.

א התועדות ח"י אלול תש"פ.

של תיקון, "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם"^א. העימות במערה הוא בעצם עימות 'עצמי' לחיים ולמות – האם שאול ימצא את דוד ויהרוג אותו, או שדוד ינצל את ההזדמנות שה' הסגיר את שאול בידיו ויהרוג את שאול (כפירוש המדרש לכפל הלשון בפסוק השני, "קולי אל הוי' אזעק קולי אל הוי' אתחנן", "קולי אל ה' אזעק' שלא יפול בידו, 'קולי אל ה' אתחנן' שלא אפול בידו"). אך דוד משכיל להפוך את העימות הזה למפגש 'עצמי', בו נפתח לרגע לבו של שאול להכיר בבכי ובהתרגשות בדוד (חתנו) כבנו ("ויאמר שאול הקלך זה בני דוד וישא שאול קלו ויבך"), להכיר במלכותו העתידית ("הנה ידעתי כי מלך תמלך וקמה"^ב בידך ממלכת ישראל"^ג) ולהשיבועו שלא יכרית את זרעו ואת שמו^ד (ובעצם, אפשר לומר שכאן שאול משתף את עצמו בברית בנו יהונתן עם חתנו דוד, והופך את מלכות דוד מכזו שרק נקדעת ממלכות שאול לכוז שגם ממשיכה אותה^ה). אם כן, זהו בעצם פרק מובהק של משיח – החיבור בין שאול "משיח הוי'" ל"דוד מלכא משיחא". אנחנו מדגישים את הנקודה הזאת, כי בהמשך השיעור נחזור לדבר על המשחה.

בטחון בתפלה

במדרש שוחר טוב על תהלים חז"ל מתחילים מיד לדרוש על הפסוק הראשון בפרק קמב את

מיוחד, אותו אומרים לפני ברכת המזון, "שיר המעלות"^א. הפרק החדש של הרבי, מ"א ניסן השנה, הוא הפרק הראשון של שירי המעלות – גם חשוב מאד, כמו שהסברנו^ב. את פרק קמב נוהגים הצבור לומר כל פעם שמתפללים על צרה שלא תבוא ועל כל דבר שרוצים לעורר בנוגע אליו רחמים רבים. מענין מה מקור המנהג, אך כך נוהגים – לומר את פרק קמב יחד עם פרק כ ("יענך הוי' ביום צרה גו").

הפגש דוד ושאול במערה

הפרק מתחיל "משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה". רש"י ושאר המפרשים^א מסבירים שה"מערה" היא המערה בה הסתתר דוד ואליה נכנס שאול להסך את רגליו. היתה אז לדוד הזדמנות פז לפגוע בשאול, אבל הוא התאפק, נגד דעת כל גיבוריו אשר טענו שצריך עכשיו לפגוע בו. דוד יודע ששאול הוא "משיח הוי'" ואסור לפגוע בו – "חלילה לי מהוי' אם אעשה את הדבר הזה לאדני למשיח הוי' לשלח ידי בו כי משיח הוי' הוא"^ב. לכן הוא מתאפק, מסתפק רק בכך שהוא כורת את כנף המעיל של שאול (ואפילו על כך לבו מכה אותו, ובסוף ימיו הוא נענש על כך^ג), ואחר כך הוא מראה לשאול את כנף המעיל כהוכחה לכך שיכול היה לפגוע בו ונמנע מכך^ד. אחד הסיפורים הכי מיוחדים בתנ"ך. שוב, לפי חז"ל^ה זהו פרק התהלים שדוד אמר בשעת מעשה. יש פה מתח ועימות והתגלות עצמית של שניהם יחד – שאול, "משיח הוי'" שעדיין יחסית תהו, ודוד, שהוא "משיח הוי'".

יא שמואל"א טו, כט.
יב כאן שאול 'מעניק' לדוד את שם קמה – שם העמדת המלך, כנודע (תחלת ויקהל משה. מוזכר בלקומ"א תורה רלד).

יג שמואל"א כד, כ.

יד שם פסוק כא.

טו כאן העימות הופך למפגש של חיבור, אך 'לא אסתיע מילתא' והמשך המלכות אינו צאצא משותף לבית דוד ובית שאול – בן לדוד ומיכל בת שאול – משום שבהמשך מפגש אפשרי בין דוד למיכל הופך לעימות בין דרך בית שאול לדרך בית דוד (דוק בשמואל"ב ו, טד כב ובמדבר רבה ד, כ) ובמקום שדוד "ברך את ביתו" מתוך שמחת העלאת הארון, ויעמיד ילד משיחי, הוחמצה השעה "ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה" (שם פסוק כג).

ב תהלים קכו.

ג מוצאי י"א ניסן ומוצאי י"ט ניסן השתא.

ד רד"ק ומצודות.

ה שמואל"א כד, ו.

ו שם פסוק ה.

ז ברכות סב, ב.

ח שמואל"א כד, ח"טו.

ט מדרש שו"ט עה"פ – מובא בסמוך (וממנו עוד ציטוטי מדרש בהמשך).

י ראה ע"ח ש"ח פ"ד (מ"ת); עמק המלך ש"ה פמ"ו.

רץ ל"מגדל עז", לבטחון, ו"הבוטח בהוי' חסד יסובבנו"^כ. הוא בוטח רק בדבר אחד – שפיכת שיח לפני ה', "קולי אל הוי' אזעק קולי אל הוי' אתחנן וגו'". כך מפרשים את כל הפרק הזה – שהצדיק רץ לתוך מגדל עז, שהוא שם ה', על ידי שבוטח בה' ובכח התפלה בעת צרה.

"בו ירוץ צדיק – ונשגב"

איך בדרך כלל דורשים את הפסוק "מגדל עז שם הוי' בו ירוץ צדיק ונשגב"? תמיד מסבירים^{כא} שה"צדיק" בפסוק הוא הז"א (פרצוף זעיר-אנפין), הזכר-המשיפי-האור, ו"מגדל עז שם הוי'" הוא המלכות, הנקבה-המקבל-האור. הצדיק מזהה את מעלת הכליה-המלכות, מרגיש ויודע ששרש הכלים למעלה משרש האור^{כב}, שרש הנוקבא למעלה משרש הדכורא ("אשת חיל עטרת בעלה"^{כג}), ולכן מתמסר אל המלכות ורץ אליה ("בו ירוץ צדיק") ומתוך כך מתעלה ("ונשגב").

בהקשר שלנו: דוד נמצא כאן עמוק במערה, "בהיותו במערה". מערה היא אחד הכינויים המובהקים של יסוד הנוקבא^{כד}, "חותם שוקע"^{כה}, שהוא בעצם שרש הכלים – שרש הבחינה של דוד, בחינת המלכות. בסוף הפרק הוא מכנה את המערה בשם "מסגר" – ב"הוציאה ממסגר נפשי" הוא מבקש שה' יוציא אותו מהמערה^{כז}. אבל לפי ההסבר הפנימי של "בו ירוץ צדיק ונשגב" היציאה מהמסגר תלויה בעצם בכך שהצדיק האמתי ירוץ דווקא לתוך המערה, לשרש של המסגר, ואז "ונשגב". לפי ההסבר של המדרש, דווקא מתוך הצרה הצדיק מתעורר להתפלל, ולהגיע בתפלה שלו אל השרש (כמו שנראה בפירושי החסידות על הפרק), ובכך

הפסוק "מגדל עז שם הוי' בו ירוץ צדיק ונשגב"^{כח} – פסוק שאנחנו מזכירים הרבה ואוהבים לדרוש (ובהשגחה פרטית, גם הגענו אליו בלימוד שלנו) את המאמר "אמונה ובטחון"^{כט}). איך חז"ל מקשרים אותו לפרק? לומדים שהפסוק "מגדל עז שם הוי' בו ירוץ צדיק ונשגב" מדבר על צדיק שנמצא בעת צרה ושם את בטחונו רק בה':

משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה. אמר שלמה "מגדל עז שם ה' וגו'". כשהצדיקים נכנסים לצרה אין מענין עצמן אלא על הקב"ה. וכן אמר הכתוב "לדוד בשנותו את טעמו וגו אברכה את ה' בכל עת וגו'".^ל וכן כשברח לפני אבשלום לא זמר אלא להקב"ה^{לא}. וכן כשהיה במדבר יהודה לא הזכיר אלא הקב"ה^{לב}. ובכל צרה שהיה נכנס היה בוטח בהקב"ה. וכשהיה במערה לא קרא אלא להקב"ה, שנאמר "משכיל לדוד בהיותו במערה". מהו "משכיל לדוד"? כשהיה שאול ודוד במערה ידע וראה שאין אדם עומד לא בממונו ולא בחכמתו ולא בגבורתו. ומהו עומד לז' תפלתו. השכיל דוד וידע ואמר שאין טוב לו אלא תפלה, לכך נאמר "משכיל לדוד וגו'".

דוד כאן הוא הצדיק, והוא צריך להפוך את המערה לתפלה, כלשון הפסוק "בהיותו במערה – תפלה". הוא מבין שאין פה מה לעשות וחכמתו לא תעמוד לו. אדרבא, הוא צריך כאן להתגבר על חכמתו הטבעית, שאומרת לפגוע באויב שלו, במי שרודף את נפשו. על הפסוק שבהמשך הפרק, "בהתעטף עלי רוחי", מסביר המדרש שהרוח שלו צריכה להשתלט על רצונו וחכמתו, ובעיקר על עצת כל גבוריו, לפגוע בשאול. הוא מבין שכאן לא יעמדו לו חכמתו, עושרו או גבורתו – רק להתפלל לה'. הצדיק

כא תהלים לב, י.

כב ראה זרר ח"א לז, ב; ח"ג קסד, איב ושעת רצון שם; ספר הליקוטים ולקו"ת משלי פי"ח.

כג בשעה שהקדימו תער"ב ח"ב עמ' איכב.

כד משלי יב, ד.

כה קהלת יעקב ערך 'מערה'.

כו ראה לקו"ת שה"ש ד"ה "שימני כחותם" (מה, א).

כז מדרש שו"ט, ראב"ע, רד"ק מצודות ומלבי"ם עה"פ.

טז משלי יח, י.

יז לב לדעת עמ' קטז. קטע זה נלמד בשיעור בשבת כ"ו אייר השתא ושוב בחלקו הראשון של השיעור דנן (שיודפס בפני עצמו אי"ה).

יח תהלים לד, איב.

יט שם ג, א.

כ שם סג, א.

ב. רמזי הפרק

לפני שנעמיק עוד, נאמר כמה רמזים לגבי הפרק:

השם הקדוש בקם

קודם כל, זהו פרק **קמב** – שם קדוש בקבלה^{לג}. בדרך כלל כותבים **בקם**, ס"ת של שמות האבות למפרע – "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור"^{לד}. עוד יותר, כתוב בקבלה ש-**בקם** – לפי הסדר הזה – הוא שם **שדי** באתב"ש^{לה}. צריך להסביר מה הקשר בין שתי הכוונות הללו. שם שדי הוא שם היסוד^{לו}, ה"צדיק יסוד עולם"^{לז}, אותו צדיק שרץ לתוך "מגדל עז שם הוי"^{לא}. האתב"ש שלו הוא בעצם ההסתתרות שלו במערה – או שהוא מתחבא בה, או שהוא פשוט 'מתלבש' בה. התלבשות שם **שדי** במערה היא שם **בקם**.

למה השם הזה הוא סופי התיבות של האבות? האבות הם חג"ת, אבל כתוב^{לב} שהחג"ת הן כמו **ש** בה יש למעלה שלשה ראשים, שלשת האבות, אבל בתחתיתה היא יורדת, מצטמצמת, ונכללת בנקודה אחת למטה – ספירת היסוד, בה מאיר שם שדי (השם שנתגלה לאבות, כמו שכתוב בדיש פרשת וארא – "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם"^{לז}). לכן שם שדי עצמו מתחיל ב-**ש**, שכנגד החג"ת, ומסתיים ב-י של היסוד (הי"ד שביניהן היא שרש המלכות, דבר ה', שעומד באחורי התפארת, בסוד הפסוק "לעולם הוי' וזוכה ל"בי יכתרו צדיקים".

הוא מתעלה. אם הצדיק עושה זאת מתקיים בו פסוק שלא ראיתי שמביאים כאן – "עת צרה היא ליעקב וממנה [גופא] יושע"^{לח}, כי מהצרה המערה מגיעים לתפלה מעומק הלב וכך ה' מושיע אותו ומוציא אותו מהמשבר.

אחרי שה' מוציא אותו מהמשבר הוא מודה, "להודות את שמך", ואז – עוד יותר תכל'ס – כאשר רואים את הישועה הגדולה, ואת גילוי העצם של דוד שלא פגע בשאול כי הוא "משיח הוי'", מתקיים "בי יכתרו צדיקים". יש בכך שני פירושים עיקריים: התרגום, רש"י וגם המלבי"ם אומרים שעל ידי הישועה שלי הצדיקים יכתירו את הקב"ה, ישבחו ויפארו ויהללו אותו. אבל האבן עזרא והרד"ק מפרשים שהצדיקים יתפעלו מישועת דוד, יתפארו בו ויעשו אותו כתר לראשם. יש כאן משמעות קצת מיוחדת במושג כתר – כתר הוא מקיף, אור מקיף, וכאן הכתר הוא גם מקור השאיפה, מופת ודוגמה חיה להיכן יש לשאוף. ממילא, אם דוד הוא השאיפה של הצדיקים, הם גם בטלים עליו ומכתירים אותו למלך – בעקבות התגברותו על הדחף לפגוע בשאול, בחירתו בתפלה בלבד וישועת ה' כמענה לתפלתו 'בא' לעם להכתיר אותו למלך עליהם (וגם שאול המלך מכיר בהתאמתו למלכות בעקבות הסיפור הזה, כנ"ל^{לז}). דוד אומר כאן כי דווקא על ידי כניסתו אל עומק המלכות – חווית המערה, המסגר, תוך הזדהות עם המצב של הקושי והשפלות במציאות והפיכתו לתפלה (שגם היא מדת המלכות, מלכותו שלו, כמאמרו "ואני תפלה"^{לז}) – הוא מגיע לשרש העליון של המלכות בכתר ("כתר עליון איהו כתר מלכות"^{לא}, עד לשרש המלכות ברדל"א^{לב})

לג ראה לקו"ת (האריז"ל) פרשת בלק. כך מופיע בכ"מ כאשר העיקר הוא מספר השם.

לד ויקרא כו, מב. וראה רש"י שמסביר מדוע הכתוב מונה אותם "אחורנית", למפרע.

לה ספר הליקוטים בלק פכ"ג.

לו זהר ח"ג רפג, א.

לז משלי י, כה.

לח ע"ח של"ה פ"ג; של"ט דרוש ה. ובכ"מ.

לט שמות ו, ג.

כח ירמיה ל, ז.

כט וראה מלבי"ם לשמואל"א כד, כ.

ל תהלים קט, ד.

לא הקדמת תקו"ז ז, א ("פתח אליהו").

לב ראה ע"ח ש"ג פ"ב; לקו"ת חקת נח, ב.

אבות^{מז}. זו גם השגחה מיוחדת, שדווקא הפרק הזה בתהלים, פרק קמב, שוה בגימטריא **בלעם**.

מעלת המשיח, ארץ ישראל ותרי"ג מצוות

כפי שהוסבר, לפי הפשט, הפסוק הראשון מתחלק "משכיל לדוד בהיותו במערה – תפלה"^{מח}. סיום הפסוק הוא רק מלה אחת – "תפלה". אם אתה נמצא במערה, במסגה, העצה היא אך ורק דבר אחד – "תפלה". ארבע המלים הראשונות, "משכיל לדוד בהיותו במערה" שוות "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"^{מט}, זהו בעצם ה"ונשגב" – העליה של דוד להיות משיח ועלית המשיח עצמו בעילוי אחד עילוי.

רק שתי המלים "במערה תפלה" שוות **ארץ ישראל**, לב פעמים הוי' (פנימיות לב שמות אלקים של מעשה בראשית^{נא}, שהרי ארץ ישראל היא פנימיות הבריאה כולה, כנודע^{נב}), שעולה גם "נקבה תסובב גבר"^{נג} (מה שגורם ל"בו ירוץ צדיק ונשגב", כנ"ל). בהמשך כתוב "זעקתי אליך הוי' אמרתי אתה מחסי חלקי בארץ החיים". המפרשים^{נד} אומרים ש"ארץ החיים" היא ארץ ישראל, כאן מקור הביטוי. בגלל שאול גרשו את דוד מ"ארץ החיים" – "גרשוני היום מהסתפח בנחלת הוי' לאמר לך עבד אלהים אחרים"^{נה}. "ארץ החיים" עולה דוד פעמים הוי' ("חלקי בארץ החיים" ר"ת חבה – חבה יתרה נודעת לכך שיהיה תמיד "חלקי בארץ החיים").

מז פ"ה מ"י"ט.

מח כפי שהוא מחולק בתנ"ך בריואר.

מט ישעיה נב, יג.

נ על חמש העליות בפסוק, כנגד נרנח"י של המשיח, ראה ע"ח ש"ג פ"ב. ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 110. ובכ"מ.

נא תקוני זר חדש (מרגליות) צו, א.

נב ראה אמרי פנחס ש"ח לקוטים אות פו; שפת אמת ויקרא פסח תרל"ו ד"ה "אסרו חג".

נג ירמיה לא, כא.

נד כך מפרש הרד"ק.

נה שמואל"א כו, יט (בסיפור המקביל לדוד ושאל במערה – כאשר לקח דוד את החנית וצפחת המים, ונמנע מלשלוח ידו ב"משיח הוי'", ושוב התפתח ביניהם דו־שיח דומה לדו־שיח בסיפור דן).

דברך נצב בשמים"^{מו}). אפשר לומר שהשם הזה קשור באופן מאד פנימי לסוד של "מגדל עז שם הוי' בו ירוץ צדיק ונשגב".

תיקון בלעם

בהשגחה פרטית יום ההולדת של הרבי הקודם חל בפרשת בלק, שבחז"ל^{מא} נקראת גם פרשת בלעם. השם **בלעם** הוא הלעומת-זה של **בלעם**. יש בשם **בלעם** איזה תיקון של **בלעם** הרשע (הנועם אלימלך כותב^{מב} שכאשר בלעם אמר "מה טבו אהליך יעקב" הגיע לסוג של תיקון).

כשמוציאים את סופי התיבות **בלעם** מהאבות, **אברהם יצחק יעקב**, מה שנשאר שוה בגימטריא **מלכות** – רמז מובהק וחשוב מאד. רק אברהם בלי האות האחרונה, **אברה**, בגימטריא **יצחק** – **אברהם** הוא **יצחק** ועוד **ם** בסוף. אחד כך **יצחק** הוא **חצי** ועוד **ק** בסוף (ק היא שלמות, עשר ברבע, אז יש כאן איזה סוד של "שלם וחצי"^{מג}). **יעקב** הוא 180 (חיי יצחק) ועוד **ב** בסוף. ה-**חצי** של **יצחק** יחד עם ה-180 של **יעקב** שוה **רפח** ויחד עם ה-**יצחק** שבתוך **אברהם** הכל שוה **מלכות**, שבעצמה שוה בגימטריא "**אברהם אברהם**"^{מד}, כידוע^{מה}. יצא איזה רמז, קצת משונה, שאברהם-יצחק-יעקב שוה **אברהם אברהם בלעם**. מה ההסבר? צדיק את **אברהם אברהם** של העקדה, הכח העצמי של אברהם לכלול בעצמו גם את יצחק^{מז}. כשה' קורא בעקדה "אברהם אברהם" הוא נותן את הכח להיות מתלמידיו של אברהם ולהתגבר על הלעומת-זה שלו, **בלעם** ותלמידיו, כמו שכתוב בפרקי

מ תהלים קיט, פט. ספר הליקוטים תצוה פכ"ח.

מא ברכות יב, ב; ירושלמי ברכות פ"א ה"ה.

מב ד"ה "מה טובו". וראה ביאורו במדור נועם אלימלך בגליון בלק השתא.

מג ראה אמרי שפר ח"ג; שכינה ביניהם פ"א אות ז (עמ' צד ואילך).

מד בראשית כב, יא.

מה ברית כהנת עולם מאמר "אילו של יצחק" פ"ז ובכ"ד. מו ראה זר ח"א קיט, ב; ח"ג יח, א; לקו"ת (הארז"ל) וירא ד"ה "סוד העקידה"; לקו"ת ואתחנן ח, ב; דרושי ר"ה נה, ב; מעין גנים ח"א עמ' לו ואילך.

לבטחון וגם מסוגל לעורר רחמים. הקשר בין רחמים לבטחון הוא סוד שם "הוי' צבאות" שבנצח, שהסברנו השנה¹³ – שם הוי' הוא המניע הפנימי האמתי, הרחמים מולידים את היזמה והפעילות.

עוד גימטריא יפהפיה: החותמת כאן של הפרק, שלש המלים האחרונות, "כי תגמל עלי", בגימטריא **תריג**. ההודיה שלי "כי תגמל עלי" היא תכלית ה"היום לעשותם"¹⁴ של כל התורה כולה.

ג. מבקשת צרכים לתפלה על השכינה

אחרי כל זה נאמר שני פירושים של החסידות. אצל הרבי, בתהלות מנחם, אין שום פירוש על הפרק הזה, וגם ביהל אור של הצמח צדק אין. אבל בשאר ספרי החסידות יש כמה וכמה פירושים יפים.

תפלה על השכינה לפני בקשת צרכים

אחד הפירושים היפים שראיתי לדוד משכיל הוא בתהלים עם פנים יפות, שיש בו גם פירוש הנקרא לקוטי אורות – ליקוט מצדיקי החסידות על פסוקי התהלים, עם דגש על פירושו של הרבי ר' שמעלקי מניקלשבורג (אחיו של רבי פינחס בעל ההפלאה, בעל הפנים יפות). עורך הפירוש, הרב פינחס

מבנה הפרק – בטחון ורחמים

עיקר היפי הוא שיש בפרק הזה **בטחון** מלים – פרק שמסוגל לבטחון, דווקא כשאתה בתוך המערה. כפי שראינו, המדרש מסביר שה"משכיל לדוד", ההשכלה ההברקה כאן, היא רק מלה אחת – "תפלה". לא יעזרו החכמה, הגבורה או העושר – רק התפלה. בתפלה אתה בטוח. דוד במערה נמצא בבטחון סביל, הוד, אבל כל הענין שלו הוא בטחון פעיל, נצח – "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם". כשה' יוציא אותו מהמערה הבטחון הסביל יהפוך להיות ה'סבה' ("נקבה תסובב גבר") לתכלית שלו, הבטחון הפעיל שלו. אם רוצים לצייר את 75 המלים באופן סימטרי, צריך לצייר אותן כמשולש בלי פינות:

עוד יותר יפה, יש בפרק **בטחון** תבות ו**רחמים** אותיות – זהו פרק ש ג ם מסוגל

לי	מכיר	אבד	מנוס	ממני	אין	דורש	לנפשי	זעקתי
אליך	הוי'	אמרת	אתה	מחסי	חלקי	בארץ	החיים	הקשיבה
אל	אליך	אבד	מנוס	ממני	אין	דורש	לנפשי	זעקתי
אליך	הוי'	אמרת	אתה	מחסי	חלקי	בארץ	החיים	הקשיבה

רנתי	כי	דלותי	מאד	הצילני	מרדפי	כי	אמצו	ממני	הוציאה	ממסגר
נפשי	להודות	את	שמך	בי	יכתרו	צדיקים	כי	תגמל	עלי	

נד בכ"מ. ראה למשל בשיעור ט"ו בשבט השתא (נדפס בגליון יתרו עמ' 9): זכן בשיעור כ"ב סיון השתא.

10 דברים ז, יא.

דבריו במקור, כפי שהם בפרק קב^נ – שם יש תוספת שהעורך כאן לא הזכיר בפירושו, לא 'עשה ממנה ענין' ולא לקח אותה בחשבון, אבל היא תוספת מאד חשובה.

את פתיחת הדברים שם צטט המאסף כמעט אות באות בפירושו כאן:

פרש הגה"ק הרבי ר' שמעלקי זצ"ה כי כשאדם מתפלל צרכיו אזי הוא גורע, כי השטן מלשין עליו איך הוא יכול להתפלל על צרכיו הוא מלוכלך כ"כ בחטאים, על כן לא יתפלל תחלה על צרכיו רק יתפלל תחילה על גלות השכינה ולא יהיה להשטן שום קיטרוג כי מה יאמר. וכשהאדם מתפלל על גלות השכינה אזי תפלתו מגעת עד כסא הכבוד, ושם השטן אינו יכול לקטרג, אזי יכול בשם להתפלל גם כן צרכיו, כי השטן אינו בשם ואין מי לקטרג עליו. מכאן ממשיכים הדברים לפירוש על הפסוק הראשון של פרק קב:

וזאת אמר דוד המלך ע"ה תפלה לעני, שיהיה מתפלל תחלה על העני רוכב על החמור, המלך המשיח, כי יעטוף, שהוא מאריך ביאתו לשון העטופים ללבן.

הפשט של "תפלה לעני" הוא תפלתו של העני, התפלה עליה כתוב בזהר^ט שהיא התפלה הכי נעלית. אבל כאן הוא מפרש "לעני" כמו 'על העני', והעני הוא מלך המשיח – "עני ורכב על חמור"^ז. התמיהה, כפי שתמה רבי יהושע בן לוי^א, היא מדוע המשיח מתמהמה מאחור – "כי יעטף" במובן של עיכוב, כמו "העטפים ללבן"^ב. כנראה שהמלקט כאן תפס את התפלה על המשיח ועל השכינה כענין אחד, ולכן לא הזכיר בציטוט בפרק קמב את התפלה על משיח (מה גם שבפרק קמב אין ביטוי מיוחד של תפלה על

פינקלשטיין (שהיה רב ואב"ד בפאלעניצא), קורא לעצמו הצעיר המאסף והמסדר. מדי פעם הוא עצמו מוסיף פירוש שלו בהשראת הצדיקים.

על הפרק שלנו הוא מביא פירוש, שנוגע בסוגיה מאד יסודית ועיקרית בחסידות:

קולי אל ה' אזעק וגו' אשפוך לפניו שיחי וגו'. ולי הצעיר המאסף והמסדר יש לומר על פי מה שהבאתי לעיל (במזמור ק"ב פסוק א') בשם הגאון הקדוש הרבי ר' שמעלקי זצ"ה, כי כשאדם מתפלל על צרכיו אזי הוא גורע, כי השטן מלשין עליו איך הוא יכול להתפלל על צרכיו והוא מלוכלך כל כך בחטאים. על כן לא יתפלל תחלה על צרכיו רק על גלות שכינה ולא יהיה אז להשטן שום קיטרוג כי מה יאמר. וכשהאדם מתפלל על גלות השכינה אז תפלתו מגעת עד כסא הכבוד, ושם השטן אינו יכול לקטרג, אזי בשם יוכל להתפלל גם כן על צרכיו כו' יעו"ש, ובה יובן הפסוק הנ"ל, קולי אל ה' אזעק וגו' היינו בתחלה התפלל אל ה', היינו על גלות השכינה, ואחרי זה אשפוך לפניו שיחי וצרתני לפניו אגיד, היינו צרכיו כאמור וד"ל.

כשאדם בא להתפלל על צרכיו ועל צרותיו יש מקום לשטן לקטרג עליו – הוא מלוכלך בחטאים, ולא ראוי שתפלתו תתקבל! הוא מביא כאן עצה בשם הרבי ר' שמעלקי – אם האדם יתפלל קודם כל על גלות השכינה, "אל הוי" (שנדרש כאן כמו 'על הוי'), הוא יגיע למקום בו השטן לא יכול לקטרג, ואז תפלתו תהיה חפשית מקטרוג והוא יכול לבקש גם על צרכיו שלו.

"תפלה לעני" – התפלה על המשיח

בעצם, הפירוש שלו כאן נוגע בסוגיא עיקרית, שהיא ממש מיסודי היסודות של החסידות – היחס בין תפלת האדם על צרכיו וצרותיו שלו לתפלה על השכינה. מהדברים של רבי שמעלקי עולה עוד חידוש חשוב ומקורי בסוגיא הזו, אבל לפני שנרחיב בענין נראה את

נח עוד התייחסות לפירוש הלכותי אורות היתה בליל ש"פ ס"ג (בספירת הנצח בין פירושי הפסוק).

נט זהר ח"ג קצה, א.

ס זכריה ט, ט.

סא סנהדרין צח, א.

סב בראשית ל, מב.

ואצעקה קולי אל אלהים והאזין אלי [פעמיים "קולי אל אלהים" מפרש שני השלבים]: והכפל מבואר, ולהנ"ל הכוונה כי בראשונה התפלל קולי אל אלקים על גלות השכינה, ואחרי זה התפלל על צרכיו, וזהו והאזין אלי דייקא, וכן יבואר במזמור [קמ"א א'] ה' קראתיך חושה לי האזינה קולי בקראי לך, וגם כן כפל, ולהנ"ל בתחילה ה' קראתיך, על גלות השכינה, ואחרי זה, האזינה קולי, היינו על צרכי, וד"ל.

הוא מביא שתי דוגמאות לכפל בפסוקים שמתבאר באופן דומה, ויתכן שאפשר להביא עוד, אבל בולט גם כאן שהוא מסביר רק כפילויות – ואילו בפירושו המקורי הרבי ר' שמעלקי מתאר תהליך משולש, בו יש תפלה על המשיח עוד לפני הבקשה על השכינה. הנקודה הזו תעזור לנו להבין לעומק את החידוש של רבי שמעלקי כאן.

"מתוך שלא לשמה בא לשמה"!

מה הקושי בפירוש כאן? משמע כאן שתפלה על השכינה היא רק אמצעי, מעין תחבולה, להגיע לכסא הכבוד – שכאשר מגיעים אליו אתה יכול להתפלל על עצמך. נשמע קצת "שלא לשמה", שמתוך "שלא לשמה" (תפלה שאינה לכתחילה אצלך) בתפלה על השכינה אתה מגיע "לשמה" (תפלה לכתחילה) להתפלל על עצמך... קונן כזה, תמוה.

בפשטות, אם אתה מתפלל על גלות השכינה רק בתור תחבולה, כדי שהשטן לא יפריע לך להתפלל על עצמך – התפלה לא תגיע עד כסא הכבוד. אדרבא, אז תהיה לשטן עוד סבה לקטרג עליך – שאתה גונב דעת עליון בשביל להתפטר ממנו, כביכול. כלומר, בכל העצה הזו יש סיכון מסוים – שהאדם מכניס את עצמו למעין סכנת "שלא לשמה".

בעצם, זה מה שאמרנו קודם – הסברנו שמכסא הכבוד נחצבו הנשמות ושהתפלה שמגיעה לשם היא תפלה עם גילוי היחידה. כדי להגיע לשרש הנשמה צריך שהתפלה תהיה באמת, לא איזה 'קונן'. בעבודה הפנימית

המשיח), אבל באמת אלה שני ענינים. ודאי יש משמעות לעובדה שרק אחרי התפלה על המשיח מוסיף רבי שמעלקי את התפלה על השכינה ואחריה התפלה על צרכי האדם:

ולפני ה' ישפוך שיחו היינו שיתפלל על ה', היינו על גלות השכינה. וכאשר הוא בשם, היינו כסא הכבוד, כי תפלה כזו מגעת עד כסא הכבוד, ושם אין שטן ופגע רע ואין לו מי להלשין עליו, יכול להתפלל להקב"ה ה' שמעה תפלתי וגו' היינו צרכיו. ע"כ [ס' נזיר השם בהקדמתו ובפתיחה לספר סמיכת משה].

ההגעה עד כסא הכבוד, שם כבר אין שטן, פירושה תפלה מעומק הנפש. מכסא הכבוד נחצבו נשמות ישראל³⁷, שם שרש הנשמה, והגעת המתפלל לשם פירושה הגעה עד היחידה שבנפש. מי שמגיע לכסא הכבוד, מתוך התפלה על המשיח ועל השכינה, זוכה להתפלל עם גילוי היחידה – שלמעלה מגילוי אליהו³⁸. בסיפור על רבי יהושע בן לוי, שאנחנו לומדים באריכות בשיעורי אמונה ובטחון, אליהו הנביא לא יודע מתי המשיח יבוא, הוא לא מגיע עד המשיח ממש. אבל מי שמתפלל מקרב איש ולב עמוק על ביאת המשיח מגיע עד כסא הכבוד ומתפלל עם גילוי היחידה, הוא מגיע עד המשיח (היחידה הכללית של עם ישראל³⁹), עד ועד בכלל.

כמו שהמלקט הוסיף על יסוד הדברים פירוש בפרק שלנו, הוא מוסיף בסיום הדברים בפרק קב פירושים דומים בפרק עז ("מגדל עז" שהזכרנו) ובפרק קמא (הפרק שהרבי הרי"צ סיים לומר ב"ב תמוז השנה):

ולי המאסף והמסדר יש לרמז בזה מ"ש דהמע"ה במזמור [ע"ז פסוק ב'] קולי אל אלהים

סג ראה זהר ח"א קיג, א ובנצוצי זהר ובנסמן שם; זהר ח"ג כט, ב.

סד ראה לקו"ת תצא לו, ד בשם שערי קדושה למהר"ח. ראה גם שערי קדושה ח"ג שער ה ושער ז. תורת שמואל תרל"א ח"א עמ' מב וש"נ. ועוד רבות. וראה שמועות וסיפורים ח"א עמ' 38.

סה ע"ח ש"ג פ"ב. ראה ספר הליקוטים משפטים פכ"א; סוד ה' ליראין, תפלה קודם הלמוד פ"ו הערה ל.

על השכינה היא אמצעי להגיע לתפלה על עצמו. ההדרכה אצלו היא רק פשוט להתפלל על השכינה.

לעומת זה, יש הרבה פעמים אצל רבי נחמן מברסלב^ט הדרכה להתפלל דווקא על הצרכים האישיים שלך – זהו יסוד ההתבודדות והעבודה שלו. לכן אנחנו אומרים^י שכמו שהתניא הוא "ספר של בינונים", כך נועם אלימלך הוא 'ספר של צדיקים' ולקוטי מוהר"ן הוא 'ספר של רשעים'. כלומר, הוא ספר שמדריך בעלי תשובה גם במדרגה הכי נמוכה. תפלת האדם על צרכיו היא מדרגה נמוכה יחסית, אבל זו האמת שלהם – שעל כל צורך הכי קטן צריך רק

להתבודד, לפרש שיחה ולהתפלל על הצרכים האישיים. התפלה הזו היא בדיוק מה שה' רוצה – הקטנות של "כי נער ישראל ואהבהו"^{יא}, שאתה עומד עם כל הלכלוך שלך בחטאים, והשטן עומד כאן לקטרג, אבל אתה מתפלל באמת. אני מכיר אותך, איזו תפלה תהיה אצלך אמיתית? רק תפלה על הצרכים שלך, זו האמת שלך. בדומה לכך, כתוב בתניא^{יב} שהבינוני לא יכול להתפלל באמת על יחוד קוב"ה ושכינתיה – אבל על הצרכים של עצמך אתה יכול לזעוק באמת.

בסופו של דבר, גם הבעל שם טוב מזהיר שתפלה על השכינה שאינה באמת, משום שהאדם טרוד יותר בצרכיו ו"אינו יכול להתאפק על צער עצמו", אינה רצויה – "ואם יאמר

**זה מה שה'
רוצה – הקטנות
של "כי נער
ישראל ואהבהו",
שאתה עומד
עם כל הלכלוך
שלך בחטאים,
והשטן עומד כאן
לקטרג, אבל אתה
מתפלל באמת.
אני מכיר אותך,
איזו תפלה תהיה
אצלך אמיתית?
רק תפלה על
הצרכים שלך, זו
האמת שלך**

של הלב יש כאן איזו נשיאת הפכים: מצד אחד זו עצה, בא לך להתפלל על עצמך, ואומרים שתתפלל קודם על גלות השכינה – אבל באמת, מכל הלב. אם זו לא תהיה תפלה באמת, מה היא שוה? ודאי לא תגיע לכסא הכבוד. כל הווארט שלנו בפרק קמב היה ש"משכיל לדוד בהיותו במערה – תפלה" היינו משכיל שמבין שחכמתי לא תעמוד לי כאן, אלא רק תפלה מכל הלב – זו לא תפלה חכמה-מתחכמת, אלא תפלה של אמת לאמתה. זהו כאן עיקר הווארט, אבל צריך להבין אותו הרבה יותר לעומק.

המתח בין תפלה על השכינה לשאלת צרכים

הענין כאן הוא נושא יסודי, שדברנו עליו כמה וכמה פעמים: הבעל שם טוב, המקור של כל החסידות, כותב^{יג} שבכלל אדם לא צריך להתפלל על הצרכים האישיים שלו – בלי הסתייגות, בלי תחבולות. הוא צריך להתפלל על השכינה, ובדרך ממילא – אם הוא מתפלל באמת על השכינה – התפלה הזו כוללת הכל. המתפלל הוא פרט, שנכלל ובטל בכלל – הכלל הוא טוב, מגיע לכלל כל טוב סלה, וממילא גם הפרט שכלול בו יושע. יש קטעים כאלה גם בכתר שם טוב^{יד} וגם בצוואת הריב"ש^{טו} יש קטעים כאלה. צריך לחפש היטב, אבל כמדומני שאף פעם הוא לא כותב את הווארט שראינו כעת – שהתפלה

ט ט ראה ספר המדות ערך 'תפלה', אות לז; שיחות הר"ן רל"ג; שבחי הר"ן רל"ג. ועוד.

ע ראה להפוך את החשך לאור עמ' קעו. ובכ"מ.

עא הושע יא, א.

עב פרק מא.

סו ראה ריבוי ציטוטים בבעל שם טוב השלם ערך 'שכינה הקדושה' – 'תפלה עליה'.

סז למשל אותיות כ, סא, פ קכו, קעו ועוד. ראה הנסמן במפתח ענינים (קה"ת, הוצאה רביעית) ערך 'תפלה בשביל השכינה'.

סח ראה בסימן עג. ועוד.

ה'אישי' בכך שהמלך עצמו מספר לי, הפחות, על החסרון שלו, ודוק.]

הרבי מתווך איך שני הדברים עולים בקנה אחד, ואנחנו דברנו בעבר על 'מוצע' שיש בין שני סוגי התפלה – על 'הבדלה' של תפלה במסירות נפש בין ה'הכנעה' של שאלת הצרכים ל'המתקה' של תפלה על השכינה^ט, או על מעבר מה'אחור' בשאלה על הצרכים ל'פנים' בתפלה על השכינה דרך ה'צדדים' של תפלה על הזולת⁹.

תפלת רשעי־בינוני־צדיק – נקודה־קור־שטח

אבל מהווארט המקורי של הרבי ר' שמעלקי כאן יוצא הסבר חדש: יש תפלה דווקא על הצרכים שלך, כהדרת רבי נחמן ב'ספר של רשעים'. יש את פשט תפלת הבעל שם טוב, להתפלל דווקא על השכינה בלבד – זו המדרגה של צדיק. הממוצע, כמו מדרגת הבינוני, היא מה שרבי שמעלקי אומר כאן. יש לנו הרבה מבנים של צדיק־בינוני־רשעי^{9א}, וכאן יש עוד מהלך – הרשע מתפלל על עצמו, הצדיק מתפלל על השכינה והבינוני מתחיל בתפלה על המשיח ועל השכינה ובהמשך מתפלל על צרכי עצמו.

מכל המבנים שלנו, אם רוצים לתת מבנה להקבלה הזו, הכי מתאים כאן הוא הסוד של נקודה־קור־שטח^{9ב}, שבנפש היינו עיבור־יניקה־מוחין. מי שנמצא בעיבור – פרצוף נה"י, פרצוף המוטבע – הוא נקודתי. אצלו אין כלל, רק פרט – אני עם הצרה שלי. זו בחינת נקודה. השטח, מוחין גדלות, הוא היכולת באמת לצאת מעצמך ולהתפלל על השכינה – לא צריך משהו אחר, אין משהו אחר. אבל מהו הקו כאן? המעבר בו המתפלל שואף וגם מצליח להתפלל על השכינה, אבל הוא עדיין זוכר את צרכי הפרטיים, אכפת

שהוא מתפלל על השכינה, ובוחן לב הוא ה' היודע שאין זה אמת, אפשר שחס ושלום נדחה מכל, ועל כן יתפלל בפשוטו לפי מה שהאדם הוא במדרגה בעת ההוא, רק שיהיו פיו ולבו שוים, כי 'דבר שקרים לא יכון וגו'¹⁰.

תיווכים בין סוגי התפלה

למתח שבין ההוראה להתפלל על השכינה והאמת שיש דווקא בתפלה הפשוטה על הצרכים יש כמה התייחסויות:

הרבי מליובאוויטש מוסיף¹⁰ לשאלה הזו עוד רובד הלכתי פשוט – כשמדובר באדם שצרכיו האישיים תופסים אצלו מקום (כמו רוב היהודים), הרי יש מצות עשה שאדם יתפלל עליהם ויפנה אל ה' בעת צרתו¹¹! לכן, הרבי מסביר שבסופו של דבר הנקודה הפנימית של שאלת הצרכים אצל כל יהודי תמיד היא־היא בקשה על חסרון השכינה, משום שענינו 'נוגעים' בעצמות ה' (וכל דברי הבעל שם טוב ותלמידיו נועדו להביא את הנקודה הזו למודעות הגלויה). באופן דומה הרבי מסביר¹² גם לגבי הענין של יחוד קוב"ה ושכינתיה שהוזכר – למרות שהבינוני לא יכול לבקש על כך באמת, והוא עובד מתוך הצמאון האישי שלו לאלקות, בנקודה הפנימית והעצמית הכל נובע גם אצלו מהרצון ליחד קוב"ה ושכינתיה.

[לעומת ההשקפה החב"דית, ש'מעלה' גם את הצרכים האישיים לצורך השכינה, רבי נחמן מציייר¹³ מצב בו הכל 'מתכופף' אל מקומו שלו – ההכרה שהחסרון שלו נובע מהשכינה יכולה להפיל אותו ליאוש ועצבות (כביכול אין פתרון לבעיה האישית שלו, שהרי היא קיימת גם למעלה) והפתרון לכך הוא שמחה בכבוד

עג תהלים קא, ז.

עד תולדות יעקב יוסף קדושים ד"ה "לבאר זה לפי ענין". עה לקו"ש חכ"ג עמ' 217-220. ראה גם לקו"ש חי"ט עמ' 292 ואילך.

עו ראה רמב"ם הלכות תפלה פ"א ה"ב ובנ"כ הרמב"ם שם ה"א. דרך מצותיך שרש מצות התפלה בתחלתו וש"נ.

עז ד"ה "ושבתי בשלום" תשכ"ב.

עח לקו"מ פט.

עט התוועדות אור ל"י שבט ע"ה.

פ חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 72.

פא ראה למשל בשיעור ב' סיון תש"פ (נדפס בגליון בלק תשפ"א). ועוד.

פב תורת חיים בראשית סה, ד. וראה בהערה הבאה.

לנו מהם, והוא צריך לבקש גם עליהם. במלכות ישראל אנחנו מסבירים⁹⁸ שקו הוא התנועה, המעבר מהנקודה לשטח, כמו התנועה של הציונות לעלות לארץ – "קו תהו" בין הנקודה (שעדיין אין לה ממדים ולא יכולה להשבר) לבין השטח (שהוא כבר שלם ומוגן). לכן אנחנו מסבירים שם שהסכנה העיקרית היא בשלב של הקו – שם יש סכנת נפילה, סכנת שבירה. החשש הוא בשלב היניקה דווקא, בפרצוף חג"ת, בהתפעלות (שאינן עדיין בנקודה וכבר אין כשמגיעים לשטח) – לכן בחב"ד ההדרכה היא אן-התפעלות (בלי התפעלות חיצונית, שאינה נובעת מהמוחין). עיקר הסיכון כאן הוא שהתנועה לקראת ההזדהות עם השכינה לא תהיה אמתית לגמרי, ולכן יכול לעשות נזק במקום לעשות תיקון – כמו שאמרנו, שנותן עוד חומר לשטן לקטרג עליך (בדומה למה שרבי נתן היה אומר⁹⁹), שאם רבינו אומר להיות שמח ואני עצוב – יש עוד סבה להיות עצוב... שאיני עושה מה שאומרים לי).

זעקה ותחינה – שני סוגי כאב

בכל אופן, זהו מודל מאוד יפה לענין – נקודה-קו-שטח, עיבוד-יניקה-מוחין. יוצא מכאן הסבר יפהפה, שהווארט של רבי שמעלקא מכוון לבינוני, ואם הבינוני מצליח באמת להגיע לכסא הכבוד, לא כתחבולה חיצונית אלא בעבודה פנימית, בהתבוננות של חב"ד – הוא קרוב לקיים את השבועה "תהי צדיק"⁹⁹, 'הלואי צדיק', שיערה עליו רוח ממרום⁹⁹ ויזכה לתורת הבעש"ט המקורית.

עוד דיוק בפסוק אצלנו, בפרק קמב: "קולי אל הוי' אזעק קולי אל הוי' אתחנן". יש פה שני קולות, "אזעק" ו"אתחנן" – מה ההבדל? בפרק עז היה פסוק עם כפילות של המלה "קולי", "קולי אל אלהים ואצעקה קולי אל אלהים והאזין אלי", ושם המאסף פרש זאת על שני השלבים – התפלה על השכינה והתפלה על צרכי עצמי. אבל כאן לפי הפירוש שלו שניהם על גלות השכינה, אז מה ההבדל ביניהם בפועל? אמרנו שהתפלה על השכינה צריכה להיות אמתית. קודם אמרנו שהאמת היא גילוי שרש הנשמה, אבל בפשטות תפלה אמתית היא שכמו שאתה מזדהה עם משיח וחוליינו אתה צריך להזדהות עם השכינה, פשוט להרגיש את

ההזדהות עם המשיח

איך כל המהלך הזה מתקשר להוספת התפלה על המשיח בתורה המקורית של הרבי ר' שמעלקי? התוספת של משיח היא גופא ממוצע

98 פג מלכות ישראל ח"א מאמר "נקודה, קו, שטח" (עמ' קסא ואילך).

99 פד שיחות הר"ן קנה.

פה נדה ל. ב.

פו ע"פ ישעיה לב, טו.

98 פד ראה מאור עינים פרשות שמות ופינחס בשם הבעש"ט.
99 פח ראה סדרת שיעורים בנושא החל מא' אייר ע"ג (וראה בראשית רבה כ, יב).

פט פרק נג.

הצלת הגוף, כמו שכתוב באריכות בחסידות^{צא}, אבל אין הלל. קריאת המגלה היא במקום ההלל, לדעה אחת בגמרא^{צב}, אבל לא אומרים הלל כפשוטו. בגאולה – עיקר הגאולה בתורה הוא פסת, "וגאלתי"^{צג} – אומרים הלל ולא הודיה, כי זו בעיקר הגאולה של הנפש.

מעבר לחידוש ביחס לעבודת הנפש ועבודת הגוף, עיקר החידוש הוא שזו "סמיכת גאולה לתפלה"^{צד}. התכל'ס של הפרק שלנו היא תפלה, "בהיותו במערה תפלה", אבל לפני תפלה צריך גאולה – צריך להסמיק גאולה לתפלה. גאולה היא יסוד ותפלה היא מלכות^{צה}. דוד המלך אומר על עצמו "ואני תפלה", בחינת מלכות, כנ"ל, וצריך את יוסף שהוא גאולה^{צו}. התפלה היא הודיה והגאולה היא הלל – שחרור הנפש מהגוף, ההלל, הוא גאולה, גאולה לנפש. הודית הגוף עצמו לה, עד כדי השתפכות הלב, "שפכי כמים לבך נכח פני א־דני"^{צי}, היא תפלה (זהו גם תיקון הגוף, "לעשותם", מעשה).

סמיכת גאולה לתפלה היא סמיכת "ברוך אתה הוי' גאל ישראל" ל"א־דני שפתי תפתח"^{צכ} (שכבר נקרא "תפלה אריכתא"^{צל}, לא 'גאולה אריכתא' אלא חלק מהתפלה), וסופי התיבות של "הוי' גאל ישראל" הם הלל. "א־דני שפתי תפתח" כבר הופך להיות הודיה, שהיא תפלה. על ידי שניהם מתקיים "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתרו צדיקים כי תגמל עלי" לפי שני הפירושים שאמרנו קודם ב"בי יכתרו צדיקים", ועד "כי תגמל עלי", קיום כל תריג מצוות התורה.

צא סה"מ תש"ח ע' 118. ועוד. וראה לבוש או"ח סתר"ע סק"ג.

צב מגילה יד, א.

צג שמות ו, ו.

צד ברכות ד, ב; ט, ב. ובכ"מ.

צה ראה ריש ד"ה "ויגש אליו יהודה" תרס"ו, וש"נ (עמ' קנט).

צו איכה ב, יט.

צז תהלים נא, יז.

צח ברכות ד, ב.

צעד גלות השכינה. אם אתה מרגיש את הצער, שהשכינה בצרה, זה אמתי – אתה מתפלל על צער שאתה מרגיש וחווה. אם לא – התפלה חיצונית ולא שוה, ואדרבא.

בנפש יש שתי הרגשות של כאב, שני סוגי כאבים – יש כאב חד, ברגע זה, שהאדם זועק מתוכו ("קולי אל הוי' אזעק"), ויש כאב שאינו חד אבל הוא ממושך, לא עוזב אותי, ובכאב ממושך אני מתחנן ("קולי אל הוי' אתחנן"). גם בצער גלות השכינה יש את שתי המדרגות האלה, לפעמים הכאב הוא חד, כשאתה רואה משהו קורה – האסון במירוץ, לדוגמה –

או "קולי אל הוי' אזעק". לעומת זאת, כשאתה חווה את גלות השכינה, "עד מתי?!" השכינה שכיבת עד עפרא, "קולי אל הוי' אתחנן".

שפת אמת: הלל והודיה – סמיכת גאולה לתפלה

הארכנו עד עכשיו בפירוש הראשון של החסידות על הפרק – עיקר הדרוש שלנו, הסוד של נקודה־קירשטח בתפלה. נסיים בעוד פירוש יפה של החסידות על הפרק – פירוש של השפת אמת על הפסוק האחרון:

הוא אומר שיש הבדל בין הלל והודיה – הלל הוא עבודת הנשמה והודיה עבודת הגוף (כמו היחס בין האורות והכלים שהזכרנו). כשהנשמה יוצאת מהמסגר של הגוף, מהמאסר שלה, גם הגוף צריך להשתתף ולהודות – "הוציאה ממסגר נפשי [ואז] להודות את שמך". מתי אומרים הודיה ולא הלל? הוא לא כותב, אבל מתאים – בפורים. בפורים יש הודיה כי הוא

לפעמים הכאב הוא חד, כשאתה רואה משהו קורה – האסון במירוץ, לדוגמה – אז "קולי אל הוי' אזעק"

העתידי על "אדני שפתי תפתח") ויחד עם 1235 הכל עולה 3956. הפלא הוא שיש כאן 43 אותיות ויש ערך ממוצע לכל אות – 92. הביטוי הכי חשוב בתורה שעולה 92 הוא "הוי' אלהיך"^{צט}, אבל במלה אחת זו דווקא המלה פחד, "פחד יצחק"^ק, שהוא עמוד התפלה^{קא}.

צט שמות כ, ב. ובכ"מ.
ק בראשית לא, מב.
קא ראה זהר ח"א קמו, ב.

נוסיף משהו מאד יפה לרמז שלו: "ברוך אתה הוי' גאל ישראל", כל הברכה של הגאולה, עולה 19,1235 פעמים הלל. לא רק סופי התיבות כאן הם הלל, אלא כל מטבע הברכה הוא כפולת הלל. ועוד יותר מיוחד, בברכה "ברוך אתה הוי' גאל ישראל", יש 19 אותיות, כך שממוצע כל אות הוא הלל, ממש פלא. הפסוק הבא, שהוא כבר תפלה-הודאה, "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", עולה 2721 (כמו שהארכנו בספר

הַלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ◆ בעת צרה נוהגים לומר פרקים כ וקמב בתהלים.
- ◆ העימות-המפגש של שאול ודוד במערה הוא מפגש משיחי.
- ◆ בעת צרה אל לו לאדם לסמוך על חכמתו, גבורתו או עושרו – אלא רק לבטוח בה' ובתפלה אליו.
- ◆ על ידי הכניסה לעומק המערה-המסגרה-הצרה עולה הצדיק בתפלה לשרש – "ונשגב".
- ◆ התפלה והאיפוק של דוד מעידים על התאמתו למלכות ועושים לעם חשק להכתירו.
- ◆ כדי להתגבר על בלעם צריכים את הכח העצמי של אברהם בעקדה – קריאת ה' "אברהם אברהם".
- ◆ פרק קמב בתהלים מסוגל לעורר בטחון ורחמים – הרחמים הם המניע הפנימי ליוזמות הבטחון הפעיל.
- ◆ בתפלה על צרכים אישיים מקטרג השטן על כללך האדם בעבירות.
- ◆ כשמתפללים על ביאת המשיח ועל גילוי השכינה מגיעים עד כסא הכבוד – שם אין שטן ואין פגע רע, ואפשר לבקש גם על הצרכים האישיים.
- ◆ תפלה שמגיעה עד כסא הכבוד היא תפלה משרש הנשמה – תפלה עם גילוי היחידה.
- ◆ תפלה צריכה להיות אמתית – עם 'קונצים' לא מגיעים לכסא הכבוד.
- ◆ הבעל שם טוב מדריך להתפלל על השכינה בלבד – ללא הסתייגות.
- ◆ רבי נחמן מברסלב מלמד שעל האדם לבקש מה' דבר קטן כדבר גדול.
- ◆ אם אדם בקטנות ויכול לבקש רק על צרכי עצמו – אסור לו 'לשקר' ולבקש על השכינה, וה' אוהב את תפלתו מתוך קטנות, "כי נער ישראל ואהבהו".
- ◆ תפלת הבינונים היא על המשיח והשכינה – אך בלי לשכוח מצרכי עצמם.
- ◆ עיקר הסכנה הוא בשלב ה'קו' – בין ה'נקודה' וה'שטח'.
- ◆ המשיח, ה'אנושי', מאפשר הזדהות עמו – ודרך כך הזדהות עם צער השכינה.
- ◆ מתוך הזדהות עם השכינה אפשר להרגיש איך גם צרכי האישיים נובעים מצער השכינה.
- ◆ מתוך כאב חד, לפרט ולכלל, זועקים. על כאב מתמשך, לפרט ולכלל, מתחננים.
- ◆ סמיכת גאולה לתפלה היא סמיכת עבודת ההלל (של הנשמה) לעבודת ההודיה (של הגוף).

השיעור מוקדש לזכות:
הרב הנולד יוסף יצחק שי' צפורי-הנדין - ח' תמוז.
שיגדל להיות חסיד יר"ש ולמדן

שיעור

ברית יוסף-יצחק שי' צפורי

כהונת פינחס – גבורות ממותקות

קיצור מהלך השיעור

בברית מילה ערב שבת קדש האחרונה התוועד הרב באריכות ובשמחה. **פרק א** של ההתוועדות עוסק בימי השמחה שבתחלת תמוז – י"ב-י"ג תמוז (יום ההולדת וחג הגאולה של אדמו"ר הרי"צ) ו-ט"ו תמוז (הילולת בעל אור החיים הקדוש) – שבאים להמתיק את ימי האבלות שבהמשך החדש. בהמשך נלמדו שלשה קטעים מהאור החיים הקדוש – על קטע החומש השייך ליום הלידה, וליום הברית ול"שלישי למילה" העתידי – כשבכולם נחשף מבנה פנימי של **סוד הוי'** (מתאים למבואר בשיעור התניא של ט"ו תמוז, יום הברית וההילולא). לקוצר היריעה הובא כאן רק החלק השלישי – החילוק בין מתנה למחילה בהענקת ה**כהונה לפינחס**, והסוד המיוחד והחדש של כהונתו, בהם עוסק **פרק ב**. המכנה המשותף של שני הפרקים הוא האוירה השמחה של **המתקת הדינים** – כח מיוחד של פינחס – שאתה אי"ה נמתיק את דיני ימי בין המצרים, שיהפכו לשמחה ולששון ולמועדים טובים.

להתפעל מהמנגידים. הוא זכה באופן נסי לגמרי להנצל מגזירה מידית של היפך-החיים ולצאת מאפלה לאור גדול בימים האלה, ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, בין יום ההולדת של התינוק שלנו, יוסף-יצחק, לבין יום הברית שלו, היום. הרבי מסביר^א שהימים האלה, ימי הגאולה של חדש תמוז, הם גם הכנה לתקופה הבאה, החל מיום ראשון, י"ז תמוז – הם באים להמתיק

נרשם על ידי איתאל גלעד. ט"ו תמוז תשפ"א – כפ"ח. לא מוגה.

א לקו"ש ח"ח עמ' 308.

א. הכנות שמחות לימי בין המצרים

הכנה לבין המצרים – חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז והילולת האוה"ח הקדוש

לחיים לחיים, מזל טוב להורים, לכל המשפחה, לכל הידידים שכאן והמון ידידים שלא הגיעו לכאן עכשיו.

הדרך הנימול זה עתה לשמונה נקרא על שם הרבי הקודם, הרבי הרי"צ, בעל המסירות-נפש בפועל ממש, שדרש גם מהחסידיים שלו מסירות נפש בפועל ממש על האידישקייט, שלא

הכל נמצא, רק צריך לפקוח עינים ולראות.^ט

תשובה וצחוק

הזכות שלנו בימי הגלות היא מסירות הנפש שלנו. כמו שאמרנו קודם, מי שאפשר לומר שמכל הצדיקים הוא 'שפיץ' של מסירות נפש ממש – הוא הרבי הריי"צ, על שמו נקרא הרך הנימול שלנו, יוסף יצחק, כמרדכי הצדיק בשעתו, "לא יכרע ולא ישתחוה"^י כלל וכלל לכל המנגדים.

יוסף הוא על שם "יוסף הוי" לי בן אחר"^{יא}, כידוע הפירוש החסידים^{יב}, שהוא מסוגל לתפוס

את ה"אחר" – מי שנמצא בצד האחר, רחוק-רחוק – ולהפוך אותו ל"בן", "בן" מתוך "אחר". כלומר, שהוא מסוגל להחזיר את העם בתשובה – זו הפעולה הראשונה של מלך המשיח, להחזיר אותנו בתשובה.^{יג}

כל אחד צריך לחזור בתשובה. מי שמוגדר על פי הגדרים הפשוטים – ואפשר לומר גם החיצוניים – שיש בתורה כלא-צדיק, כרשע, ודאי צריך לחזור בתשובה, וגם הצדיקים צריכים לחזור בתשובה. אדרבא, כתוב שעיקר ענינו של מלך המשיח הוא להחזיר את הצדיקים בתשובה.^{יד} המקור בתורה למי שמחזיר בתשובה הוא יוסף הצדיק, שמגיע למקום בו אתה, מי שלא תהיה, בחינת "אחר" (אחרת מהרצון האמתי של הקב"ה), והופך אותך – בחינת "אתהפכא", הדור שלנו הוא דור של "אתהפכא" – ל"בן", בן של הקב"ה.

ט ראה שיחת פרשת ויצא תשנ"ב.
י אסתר ג, ב.
יא בראשית ל, כד.
יב אה"ת ויצא כרך ו עמ' תתשכג, א.
יג הלכות מלכים פי"א ה"ד.
יד זרר ח"ג קנג, ב. הובא ונתבאר בלקו"ת שמיני עצרת צב, ב; שה"ש נ, סע"ב. ובכ"מ.

הרבי אומר
שבעבר הדגש
היה על הצום,
על האבלות, על
החורבן – אבל
היום הדגש
הוא על הציפיה
לגאולה בלבד,
שהגאולה קרובה
לבוא. כבר
מרגישים באויר
את ההפיכה של
הצום לששון
ושמחה ממש

את ימי בין המצרים, ימי החורבן, ולפעול שימי הצום על החורבן יהפכו במהרה ממש לימי ששון ושמחה ומועדים טובים, כמו שהנביא מבטיח.^כ הרבי אומר שבעבר הדגש היה על הצום, על האבלות, על החורבן – אבל היום הדגש הוא על הציפיה לגאולה בלבד, שהגאולה קרובה לבוא. כבר מרגישים באויר את ההפיכה של הצום לששון ושמחה ממש – ששון ושמחה יותר מכל החגים מן התורה. לעתיד לבוא, כשיבוא מלך המשיח, כל החגים יהיו כשרגא בטיהרא (כהסבר בחסידות^{כא} לכך ש"כל המועדים

בטלים לעתיד לבוא"^{כב}). אבל דווקא הימים שבעולם הזה, עולם החורבן, עלמא דשקרא, היו צום – יהפכו לששון ושמחה, "והריקתי לכם ברכה עד בלי די"^{כג}. גם הברית שלנו היום היא טעימת הששון והשמחה.

כמו שעוד נרחיב, היום, ט"ו בתמוז, הוא גם ההילולא רבא של בעל אור החיים הקדוש – גם זו חלק מההכנה. האור החיים הוא ניצוץ מאד גדול של משיח. הוא אפילו כותב בפירושו לתורה ש"משיח חיים שמו"^{כד}, רמז ברור על עצמו. יש כמה וכמה ניצוצות גדולים של מלך המשיח ממנו והבעל שם טוב והלאה – ככל שמתקרבים לגאולה אורו של משיח מאיר ביותר. עדיין לא זכינו ממש להתגלות של מלך המשיח, אבל אנחנו מאמינים ומצפים, וטועמים את הטוב-טעם של "הנה הנה זה משיח בא"^{כה} ו"כבר בא"^{כו},

ב זכריה ח, יט.
ג ראה ד"ה "להבין מארז"ל כל המועדים כו" פורים תשט"ז.
ד עפ"י מדרש משלי (בבור) ט, ב.
ה מלאכי ג, י.
ו אה"ח על דברים טו, ז.
ז בשיחות הרבי מליובאוויטש בכ"מ.
ח ספר השיחות תנ"א עמ' 548. וראה גם עמ' 490.

לשלשת השבועות, בין המצרים, כדי להמתיק ולהפוך אותם לששון ולשמחה ולמועדים טובים. כשעושים את חשבון התאריך, טו (סיהרא באשלמותא, מילוי הלבנה, ישראל מונים ללבנה ודומים ללבנה ועתידיים להתחדש כלבנה) תמוז גם יוצא כפולת שם הוי' – חי פעמים הוי'.

חי הוא כינוי של ה' וגם של עם ישראל ("חי הוי'", "עם ישראל חי"^כ). הבעל שם טוב אמר "לב ישראל חי"^{כא}. "ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד"^{כב} – כינוי שקשור באופן מיוחד לברית מילה. ברית-מילה קשורה בעצם ליוסף הצדיק, ה"צדיק יסוד עולם"^{כג}, שהוא ה"בן איש חי". יש שני פסוקים בתנ"ך, פעם אחת כתוב "בן איש חי"^{כד} ופעם שניה כתוב "בן איש חיל"^{כה}, בתוספת ל. "חי" ו"חיל" הולכים יחד – מי שהוא חי הוא גם חיל. מסבירים בחסידות^{כז} שיש ב"חי" שתי בחינות – חי בעצם וחיים להחיות. יש חי בעצם, בחינה של חיים נצחיים, כי בעצם הוא חי – הוא בעצמו – ומה שהוא מחיה את האחרים, הופך את כולם מ"אחר" ל"בן" על ידי שהוא מחיה אותם, מזריק בהם חיות, כבר חיים להחיות, חיל (חי ל...).

הברכה המסורתית לכל ילד וגם לכל מבוגר שיהיה חסיד, ירא שמים ולמדן (נמצא שעיקר מעלת הלמדן הוא שילמד אחרים, כדעת הרמב"ם^{כח} שמצות תלמוד תורה היא ללמד אחרים, על מנת להפוך את האחר לבן כנ"ל) – חיל בצבאות ה' (בפרשת השבוע כתוב "וישראל עשה חיל"^{כט}, יעוד של ימות המשיח).

בשביל להיות חיל צריך קודם להיות חי,

מהו יצחק? צחוק. יוסף יצחק – מוסיף צחוק. העבודה הזו גופא, להוסיף "בן אחר", עושה צחוק ושעשוע ותענוג עילאי גם למעלה וגם למטה – "צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי"^{טו}. הפסוק נאמר על לידת בן, יצחק, אחרי הרבה שנים של ציפיה ואכזבה ותפלות – ואז זוכים לבן שגורם צחוק, לכן הוא נקרא יצחק. גם אנחנו נזכה לבן – "הוי' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך"^{טז}, פסוק שכתוב על משיח. כשרבי יהושע בן לוי שאל את משיח מתי הוא בא משיח ענה בבטחה גמורה – "היום!"^{טז}, היינט, ברגע הזה ממש.

זהו "היום" שבפסוק זה, "אני היום ילדתיך". לכל בן שנולד ונימול, ויתכן מאד שבמיוחד לבן הזה, יש ניצוץ מיוחד וגדול של "בני אתה אני היום ילדתיך". הגאולה הקרובה לבוא ממש, בהתגלות משיח – כתוב^{טז} שמשח נמצא בכל דור, אבל אנחנו טרם זכינו שיתגלה במלוא עוצמתו. עכשיו עלינו להאמין שכבר זכינו לגמרי, כל התיקונים

הנדרשים כבר נגמרו, כולל התשובה, כפי שהרבי מסביר^{טז} – עשו תשובה, עושים תשובה. עם ישראל עושה תשובה, רוצה גאולה – מגיע לו!

"חי בעצם" ו"חיים להחיות"

היום הוא יום מיוחד, הזכרנו שהוא ההילולא רבא של האור החיים הקדוש, שעוד יותר סמוך

טו בראשית כא, ו.

טז תהלים ב, ז.

יז סנהדרין צח, א.

יח ראה בפירוש הברטנורא למגלת רות; שו"ת חתם סופר חלק ו', סימן צ"ח ד"ה "הריני נזיר". וראה רד"ק לתהלים פט, מח.

יט שיחת ש"פ בלק תנשא"א ס"ז.

כ פתגם עממי.

כא הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קסט.

כב ע"פ זהר ח"ג עג, א.

כג ישעיה ס, כא.

כד שמואליב כג, כ.

כה דברי הימים"א יא, כב.

כו ראה המשך תרס"ג בתחלתו; תרפ"ה ותש"ח ספ"ב ואילך; ד"ה "אשרינו" ה'ש"ת; המשך תער"ב ח"א פנ"ה. ובכ"מ.

כז ספר המצוות עשה יא.

כח במדבר כד, יח.

כל התיקונים
הנדרשים כבר
נגמרו, כולל
התשובה, כפי
שהרבי מסביר
- עשו תשובה,
עושים תשובה.
עם ישראל עושה
תשובה, רוצה
גאולה - מגיע לו!

קדש להוי"ל^{לב}. יש הרבה מוהלים שלפני שמלים את התינוק צועקים "אות ברית קדש" – המילה היא קדש – אבל מתי מתגלה הקדש שלו? ב"שלישי למילה", ביום העשירי. מה החיבור של שני הימים האלה, היום השמיני והיום העשירי? חי, "חי הוי"ל" שהזכרנו.

ב. מתנה ומחילה סוד הוי' באוה"ח של שלשה ימים

היות שהיום אנחנו בהילולא של האור החיים הקדוש נאמר משהו ממנו, רק השאלה איפה נסתכל. לפי מה שהסברנו עכשיו אפשר להסתכל בשלשה מקומות – וכך לגבי כל ברית מילה. אפשר להסתכל מה הוא אומר ביום הלידה של התינוק, שהיה "ששי" של פרשת חקת; אפשר להסתכל מה הוא כותב היום, "ששי" של פרשת בלק; אבל אמרנו שהתכל"ס היא יום ראשון, יום העשירי, שכבר "ראשון" של פרשת פינחס ואפשר להסתכל דווקא שם. אלה שלש אפשרויות מה העיקר כאן בברית מילה. "אלו ואלו דברי אלהים חיים", הכל נכון.

נשים לב לעוד משהו מאד מיוחד היום: שיעור התניא של היום (כפי שקבע הרבי הקודם, על שמו נקרא הרך הנימול), חלק מפרק ד באגרת התשובה, הוא המקום היחיד בתניא בו מוסבר הסוד של עשר הספירות כנגד י"ה-ז"ה (כנראה שהקבלה זו, יסוד חכמת הנסתר, תורת הח"ן, שייכת באופן מיוחד לעבודת התשובה – אנחנו דור של תשובה, דור של משיח כו' כנ"ל). היתה הוה"אמינא להביא את הקטע הזה, עם הסבר ארוך, כהקדמה לספר המקורי שלנו, סוד הוי' ליראיו (ספר היסוד שלנו, שברכת הרבי שנכתוב

באגרת התשובה

בתניא מוסבר
הסוד של עשר
הספירות כנגד
י"ה-ז"ה. כנראה
שהקבלה זו, יסוד
חכמת הנסתר,
תורת הח"ן, שייכת
באופן מיוחד
לעבודת התשובה
– אנחנו דור של
תשובה, דור של
משיח

שתהיה לך זיקה נפשית לחי בעצם, אחיזה בו, והחי בעצם שלך יהפוך להיות חיל – חי ל... חיים ההחיות. לכן, באמת, לבעל ההילולא קוראים חיים – "משיח חיים שמו" (הוא מסר את נפשו להגיע ולהקים ישיבה בארץ ישראל, "ארץ החיים" כנ"ל).

"שלישי למילה" – י"ז תמוז

אנחנו נמצאים עכשיו בט"ו תמוז, שני ימים לפני התחלת בין המצרים, י"ז בתמוז. מה זאת אומרת? שלגבי הברית שלנו עכשיו, היום, י"ז בתמוז

הוא "שלישי למילה". יש מושג של "שלישי למילה"^{כט}. היו צדיקים, כמו האוורייטשער-ר"ב, שכתב את הספר בת עין, מרא דארץ ישראל בזמנו, שנהגו לא ללכת לברית מילה – הוא היה הולך רק לסעודת "שלישי למילה"^ל. זו חגיגה מיוחדת, שהתינוק יוצא מכלל סכנה ונעשה בריא ושלם ושמח. לסעודת שלישי למילה היה בא בשמחה, אבל לא לברית. כלומר, הוא סבר שה"שלישי למילה" יותר מהמילה עצמה^{לא}. אצלנו ה"שלישי למילה" יהיה בי"ז תמוז. אנחנו מחכים לאיזה רב נועז, שיפסוק שעל אף שבמילה בצום לא כולם אוכלים, אבל יתכן ש"שלישי למילה" דוחה את הצום לגמרי. "שלישי למילה" הוא "יום הקדוש" לגבי התינוק – היום העשירי מהלידה שלו, אם נימול בזמנו. יש את יום ההולדת, היום הראשון, המילה עצמה, יום השמיני, ושלישי למילה שהוא יום העשירי – העשירי יותר מקודש משמיני, "העשירי יהיה

כט ראה אוצר הברית ח"א פ"ג סימן יז סעיף יז, וש"נ בהערה לה.

ל אוצר ישראל (רוזנצוייג) ערכו אות יא. לא וראה במעלות השלישי למילה על הברית באוצר הברית סימן יז סעיף סז ובמובא בפסקי תשובה ח"ב סימן קצד בהגהות.

לב ויקרא כז, לב.

לשלשת העולמות התחתונים בריאה־יצירה עשיה, שכנגד אותיות הַזֵּה שבשם. ההקבלה כאן טובה במיוחד, כי היא לפי סדר המעלות שמונה האור החיים (מתאים להתייחסות שהוא מוצא אליהן בפסוקים, כדלקמן):

היתרון הראשון של המחילה הוא שהיא לא דורשת קנין. בעוד מתנה, שהיא חידוש, דורשת קנין כדי לתת לה תוקף – במחילה די ב'הסרת המונע' ולא נדרשת פעולה חדשה של קנין^ל. כלומר, הדבר שניתן היה גם קודם במציאות, אך הוא היה בהעלם (שישנו במציאות), באתכסיא, ועל ידי המחילה מסלקים את האתכסיא והדבר מתגלה – ללא צורך בפעולה חדשה. הבינה־הבריאה נקראת עלמא דאתכסיא^ל – בעולם הבריאה המציאות היא עדיין היולית^ל, בגדר "אפשריות המציאות"^ל, ואת מה שנמצא ב'אפשרות' אפשר לגלות ולממש על ידי המחילה.

היתרון השני של המחילה, בהקשר המיוחד של הכהונה כאן, הוא שעל ידי המחילה כהונת פינחס תהיה המשך ישיר של כהונת אהרן. על הכהונה של אהרן היו עוררין ותלונות וה' בטל את כל הערעורים בבליעת קרח וכל עדתו ובמופת פריחת מטה אהרן. אם ה' ימחל על אי־משיחת פינחס, ויהפוך אותו לכהן הממשיך את אהרן, גם על כהונתו שלו אין מקום לערעור. לאידך, אם כהונת פינחס היא התחלה חדשה יכולים שוב לקום המערערים, כמו שקמו על תחלת הכהונה של אהרן, ואפילו עוד יותר – הרי יש להם טענות כנגד הקנאות של פינחס שהרג נשיא שבט. הערעורים באים מהמדות הרעות של המערערים – שנאה, קנאה ושאר מדות רעות. בטול הערעור הוא תיקון המדות,

לו שו"ע חו"מ רמא, א"ב.

לז לקו"ת בשלח יא, ד ואילך; שה"ש לב, ד. ובכ"מ.

לח רמב"ן בראשית א, א. ראה קהלת יעקב ערך 'תהו' ותו"א ו, ד.

לט ראה ד"ה 'ציון' תרס"ב (סה"מ תרס"ב עמ' שנו); ד"ה "שובה" תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו עמ' ל). סוד ה' ליראיו ש"ב פ"א.

שיעורים מתייחסת במיוחד אליו). בהשגחה פרטית זהו השיעור של היום, של ברית המילה, "סוד הוי' ליראיו ובריתו להודיעם"^ל. לכן נחפש גם בדברי האור החיים הקדוש הקבלה לאותיות שם הוי' ב"ה.

כהונת פינחס – מתנה או מחילה

ב"ראשון" של פינחס – הקריאה של י"ז בתמוז, ה"שלישי למילה" שלנו – מופיע השכר של פינחס על קנאותו בסוף הפרשה הקודמת: "לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל"^ל.

האור החיים מסביר^ל שפינחס יכול היה לקבל את הכהונה בשני אופנים – בתורת 'מחילה' או בתורת 'מתנה'. פינחס הוא הרי נכדו של אהרן הכהן, ולכאורה היה אמור להיות כהן מלכתחילה, אך מסבה מסוימת הוא לא נמשח כאשר נמשחו אהרן ובניו. כעת, כשה' רוצה לעשות את פינחס לכהן, הוא יכול 'למחול' על אי־המשיחה הקודם, ובאופן אוטומטי פינחס היה מתכהן, או לתת לו את הכהונה במתנה, כהתחלה חדשה, כפי שאהרן עצמו זכה בכהונה. ה' לא רצה 'למחול' לפינחס, אלא לתת לו את הכהונה במתנה. כלומר, הוא לא כהן בזכות שהוא נכד של אהרן – הוא כהן בזכות עצמו לגמרי, בזכות מסירות הנפש שלו, הקנאה שלו בעד עם ישראל.

מחילה – העולמות התחתונים ב"ע

אמרנו שאנחנו מחפשים סודות של י־ה־ה בברי האור החיים. כאן יש תופעה יפה – בתוך אריכות דבריו על ההבדלים בין מתנה למחילה הוא מונה שלש 'מעלות' שיש במחילה לגבי מתנה. את שלש המעלות הללו ניתן להקביל

לג תהלים כה, יד.

לד במדבר כה, יב"ג.

לה במדבר כה, יב. עוד ביאור בדברי האוה"ח הללו ובדעות בחז"ל מתי נתכהן פינחס ראה בשיעור ט"ו תמוז ע"ט (נדפס בגליון מטות ע"ט).

את פינחס כי ישתלשל שבזרעו ענף זה הקדוש הנקרא כהונה, והוא סוד אומרו 'כהנת עולם'". הרוממות שייכת לקוצו של י' – היא כתר בכלל ועד לרוממות העצמית של פנימיות הכתר, פנימיות עתיק.

מעלת המתנה-האצילות כאן (הי' וקוצו של י' המחובר אליה) שקולה כנגד כל מעלות המחילה של העולמות התחתונים בי"ע, כפשוטו. אכן, כדי שפינחס לא יפסיד מאומה, ה' משלים לו בהבטחותיו את כל שלשת הדברים – מחדיד את מעלת האצילות וחידושה גם לעולמות התחתונים: את ה'חולשה' של הצורך בקנין מבטל ה' על ידי שבועה, המכריחה את הנתינה, הרמוזה בפתיחה "לכן", שהיא "לשון שבועה"^{מג}. כנגד חשש הערעורים מבטיח ה' "הנני נתן לו את בריתי שלום" – בשלום, ללא כל ערעור ומריבה. כנגד הטענה שהחידוש לא מתקבע במציאות מבטיח ה' "והיתה לו ולזרעו אחריו".

ולסיכום:

קוצו של י'	רוממות
י	התחלה חדשה
ה	מציאות קיימת (שבועה-לכן)
ו	בטול ערעור ("בריתי שלום")
ה	טבע נמשך ("לזרעו אחריו")

מעלת הקנאות

יש בענין עוד ווארט חינוכי מאד יפה: האור החיים אומר שהאפשרות של מחילה היא "שימחול לו ה' בקנס שקנסו שלא נמשח בזמן משיחת הכהנים". למה כשה' משח את סבא שלו ואת אבא שלו ואת הדודים שלו הוא לא משח גם אותם? כנראה היה פה איזה קנס. אבל בסוף, כאשר קנא את קנאת הוי' יתברך, השי"ת ימחל לו את הקנס. אבל לא, הוא לא רצה למחול לו את הקנס, אלא לתת לו את הכהונה מחדש – "לכן [לשון שבועה] אמר הנני נתן לו את בריתי

שכנגד ה'ז שבשם, ז"א המקנן בעולם היצירה – עולם המדות והיצרים.

עוד יתרון של המחילה כאן הוא העובדה שאין בה חידוש. מתנה היא חידוש, שעליו ניתן לומר "אין לך בו אלא חידושו" – פינחס זכה במעשיו למתנת הכהונה, אך מדוע שהכהונה תעבור לבניו אחריו?! לעומת זאת, כהונת אהרן ה'זתיקה' היא בהגדרה כהונה העוברת מאב לבן, ללא קשר לזכויותיהם של הבנים והתאמתם לתפקיד. הפיכת הכהונה למשהו 'גנטי', ללא תלות בזכויות האדם, שייכת לעולם העשייה – הטמעה של מושג הכהונה בעולם של "אף עשיתיו"^{מז}, עולם של המשכיות טבעית-אוטומטית.

מתנה – עולם האצילות

אכן, המעלה של המתנה, שמכריעה כאן את הכף, מכוונת כנגד עולם האצילות, ה'ז שבשם: בכלל, לעולם האצילות, ה'ז שבשם, שייך המושג התחלה חדשה (מושג בו מעמיק מאד רבי אייזיק מהומיל במאמר מצה וכוסות) – "שיתן לו הכהונה מחדש", כהתחלה חדשה. גם עצם הדין שמתנה צריכה קנין אינו רק חסרון, אלא גם מעלה המשייכת אותו לעולם האצילות – עולם הקנין^{מא} (כפי שמתייחסים לארבעת העולמות בנוסח קידוש לבנה: "ברוך עושה, ברוך יוצר, ברוך בוראך, ברוך קונך"^{מב}).

ה' בחר במתנה החדשה, למרות ה'חסרונות' שבה, כדי "לרומם מעלת פינחס... שיהיה כהן מצדו, ולא מצד הענף שבא ממנו, לתפארת לו". הרוממות הזו, של מתנה חדשה, היא גם בעיני הבריות אבל גם בעצם הנפש של פינחס (וכפי שמדגיש האוה"ח בסיום פירושו "שהכהונה היא נפש הנקראת כן במקום הנשמות, והבטיח ה'

מ ישעיה מג, ז.

מא ראה אגרא דפרקא אות פ; חנה אריאל לך לך ד"ה "חמשה קנינים"; אשא עיני מאמר "מה רבו מעשיך הוי" פ"ג ובהערה סד.

מב פ"ח שער ר"ח חנוכה ופורים פ"ג.

מג שמות רבה ו, ד.

שלום"מ^ד. בסוף פינחס הוא כמו אהרן, שוה אליו – ה' קודם נתן את הכהונה לאהרן וצאצאיו, ואחר כך נותן את הכהונה לפינחס. המפרשים על האוה"ח תמהים: על מה ה' קנס אותו שלא נתן לו את הכהונה? מה הכוונה קנס, עשה משהו לא בסדר?! יש שמביאים את ההסבר של המהר"ל בגור אריה לכך שפינחס לא נתכהן עם אהרן ובניו כי היה קטן בשעה שנמשחו ואין מושחים קטן. לא כל כך מתיישב שלכך קוראים קנס, וספק גדול אם האוה"ח התכוון לדבריו. אחר כך המהר"ל כותב עוד הסבר לכך שפינחס לא נמשח – כהונה היא חידוש גדול, וצריך לצמצם, לא לתת לכולם. צריך משהו למעט, שיהיה מינימום ולא מקסימום. היות שצריך להיות מינימום – היינו אהרן ובניו, לא הנכד. גם לא בדיוק קנס.

מהו הקנס? כשקראתי את דברי המהר"ל חשבתי – לא פשוט אצלי שאי אפשר למשוח קטן, למה לא? את שלמה המלך משחו למלכות כשהיה עדיין לפני בר מצוה^ה. כנראה שפינחס היה קטן מיוחד, לא סתם קטן. כהונה היא חסד, כהנים הם אנשי חסד^מ – כנראה חוץ מזה שפינחס היה ילד שובב מאד, כשהיה קטן, היו לו דינים. הכל הרהורי דליבא, אבל יתכן מאד שהקב"ה מסתכל על פינחס ורואה שהוא ילד עם גבורות, כנראה שהוא גם הרביץ – לא מתאים להיות כהן, כהן הוא חסד. לכן הוא לא נמשח – באמת זהו קנס לילד הזה.

אבל אחר כך, בהיותו מבוגר, פינחס הוכיח את עצמו, שהוא הפנה, כוון את כל הגבורות שלו למלחמת הקדש, קנא את קנאת הוי' צבאות, לכן הוא נעשה "משוח מלחמה"^מ. איך אומרים זאת בקבלה? הוא העלה את הגבורה לשרשה, גבורה

ברכת סיום

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל – זכות פינחס, זכות האור החיים הקדוש, "חיים שמו", חי בעצם וחיים להחיות, וזכות הרבי הריי"צ. שהילד הזה, שנקרא על שם הרבי הקודם, יוסף יצחק, יהיה חי בעצם וחיים להחיות עם כל מסירות הנפש של בעל הגאולה של י"ב וי"ג תמוז. גם לרבי הקודם היו גבורות. גם לרבי הקודם וגם לרבי היו גבורות וחסדים – אחד גבורות בפנים וחסדים בחוץ ואחד חסדים בחוץ וגבורות בפנים. צריך את הגבורות, עצמת ההתגברות של החסד, וגם את החסד – הכל "עד בלי די", "והריקתי לכם ברכה עד בלי די". לחיים לחיים. שבת שלום, שתהיינה בשורות טובות ושיהיה שלישי למילה שמח שנוכל להמשיך לעשות פה סעודה ביחד ביום. מחכים לרב הטוב שיפסוק כך... (קודם קראנו לו "נועז" – גבורה וכעת קוראים לו "טוב" – חסד, היינו סוד **יז תמוז** – **צדיק גמור וטוב** לו, כמבואר במ"א). אחרת, בדיעבד, אפשר לעשות בלילה גם כן, אבל אנחנו אנשי "לכתחילה אריבער". לחיים לחיים.

מד במדבר כה, יב.

מה סדר עולם רבה פי"ד.

מו ראה זהר ח"ג קמה, ב; שו, ב; תניא פ"נ.

מז סוטה מג, א.

מח זהר ח"ג קכט, א. וראה שם רפט, א; ע"ח ש"ט (שבה"כ) פ"ז; ש"ב (עתיק) פ"ב.

מט ראה תניא סוף פ"נ (וש"נ).

מכתב ברכה

בית הספר היסודי "יעלת חן", בו מגדלים בנות ישראל לתורה ויראת שמים ("אשה יראת [= תורה] הוי' היא תתהלל") מציין עשר שנים של פעילות ברוכה, בחסדי שמים.

"בן עשר למשנה" – **משנה** אותיות **נשמה** ואותיות **מנשה**. שבט **מנשה** הצטיין בכך שבנותיו חבבו את הארץ. לפי ספר יצירה, החוש השייך לשבט **מנשה** הוא חוש הריח, "דבר שה**נשמה** נהנית ממנו", החוש המשיחי, כאמור במשיח "והריחו ביראת ה'". כשמגיעים לשנת העשור מתגלה ה'**נשמה**' של בית הספר, על ידי תורת החסידות ש"**משנה** את המציאות [לטובה] ומגלה את המהות [את ה**נשמה** הפנימית]".

ציון של עשר שנים הוא בסוד "העשירי יהיה קדש להוי'" – ספירת המלכות, הספירה העשירית, המכוונת כנגד הבת-האשה הכשרה הזוכה לַחַן אמת, "מתנת המלכות", להיות "אשת חן תתמך כבוד" (על ידי "שפל רוח יתמך כבוד"). זו עבודת החנוך הפנימית, עליה שוקדים בבית הספר – **חנוך** היינו **חן הוי'**, חשיפת החן הפנימי המיוחד לכל בת ובת, גילוי הנשמה המאירה.

כדי להמשיך את קיום בית הספר ולפרוץ קדימה, לקראת עוד עשור של פעילות ברוכה, נדרשים משאבים רבים – לכן שמחתי לשמוע על ימי-ההתרמה שיתקיימו בשבוע הבא, אשרי הזוכה להשתתף בהם ו"כל המוסיף מוסיפין לו מן השמים".

ייר-כח גדול לכל העוסקים והמסייעים לבית הספר להמשיך ביתר שאת ויתר עז בעבודת הקדש – כולם יתברכו מן השמים בכל מילי דמיטב, בגשמיות ורוחניות.

הרב יצחק גינזבורג

שלישי-חמישי
 כ"ו-כ"ח תמוז
 6-8/7

ביחד
 מתגייסים!

02-6518223

לשמיעת הניגון מתוך פרויקט "קולמוס הנפש": bit.ly/KOLMUS_487
ניתן לשמוע את הניגון גם בקו הפנימי־פון שלנו במספר 02*5434297 שלוחה 4 < 10 < 487

6

10

13

16

19

22

25

28

31

נועם אלימלך

פרשת פינחס

קנאות וקנאת סופרים

הלכה" ועשה בפועל. על אהרן נאמר "אשרי תבחר ותקרב"¹, וכן בפינחס בחר הקב"ה וקרבו בזכות מעשה זה (שאו נתכהו). אמנם משה שקול כנגד כל ישראל, אך יש מעלה בכלל ישראל לגבי משה, והיא מתגלה באהרן הכהן ובנכדו פינחס, הפועלים מטעם ובכח כלל ישראל. גם מעשה אהרן בחטא העגל הוא מעין הוראת שעה כדי להציל את ישראל² (אלא שהיה צריך כפרה), וכן פעל כאן פינחס כדי להציל את כלל ישראל. ומפרש "בקנאו את קנאתי בתוכם", שהכניס בלב ישראל את מדת הקנאה הטובה – הן קנאות לשם ה', והן קנאה בחברו שעושה דבר טוב והוא רוצה לעשות כמוהו, "אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום", "קנאת סופרים תרבה חכמה"³. "ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" – למדה טובה זו אין כליון. מעשה פינחס, החד-פעמי, פועל לדורות בכל ישראל להיות "זריז ונשכר". "לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום" – פינחס זכה לברית שלום בזכות השלמות שהכניס בלב כל ישראל.

דרכי ההכרעה בספק

זו שאלה גדולה, כיצד להכריע בדבר מסופק, שיש בו צדדים לכאן ולכאן, לפעמים יתכן שהוא

פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁבִיב אֶת חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי. לָכֵן אֶמְרֵךְ הַנְּיִי נִתָּן לּוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם.⁴

הנועם אלימלך מפרש: לעתים בא מעשה לידי האדם שקשה לו לדעת (מצד הטעיית היצר) אם ראוי לעשותו או לא, כדוגמת מעשה הקנאות של פינחס, שהרי זו "הלכה ואין מורין כן"⁵ ואף הלכה זו עצמה התעלמה מכולם עד שבא פינחס (ההלכה התעלמה גם ממשה, ויש לומר שכיון שניצוץ משה לא האיר בלב ישראל, שמכח זה נפשט הספק, כמו שיתבאר, לכן גם אצל משה עצמו התעלם הדבר!).

אך כשרואים את הצדיק עושה זאת באהבה ויראה, אזי מרגישים שזו באמת מצוה גדולה, וכן כאן לאחר מעשה פינחס "הרגישו כולם פה אחד". וזה שאמרו בתמיהה (ולא בטרוניה) "הראיתם בן פוטי זה שפטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה"⁶ – איך הגיע למדרגה זו אע"פ שמצד אמו הוא מיוחס ליתרו? ולכן בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, שעמדה לו זכות אהרן.

[בזה יש מעלה באהרן יותר ממשה, דווקא פינחס מכח אהרן אבי אביו "ראה מעשה וזנכר

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב ג' אייר תשפ"א.

א במדבר כה, יא"ב.

ב לפי סנהדרין פב, א. וראה מאמר 'הלכה ואין מורין כן' בספר עץ פרי.

ג רש"י כאן. סנהדרין פב, ב. ועוד.

ד תהלים סה, ה. שמות רבה לז, ג.

ה ראה סנהדרין ז, א.

ו משלי כג, יז. ראה ראב"ע ומלבי"ם שם.

ז בבא בתרא כא, א.

אמנם העצה של ראיית הצדיק אינה שוה תמיד כמובן, ופעמים רבות צריך להכריע ללא צדיק שיפשוט את הספק. ויש לומר שהעצה לזה היא שהאדם יצייר במחשבתו את הצדיק־הרבי אליו הוא קשור, וישאל אותו במחשבתו מה לעשות (כמו שנהגו חסידים כשלא יכלו לשאול בפועל את כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש). מתוך התקשרות אמת לצדיק אמת, זוכים להארת אמת ממנו, ומקבלים דעת אמת כיצד לנהוג למעשה. כשם שמתוך התקשרות לפינחס מקבלים מדת "זריז ונשכר", כך על ידי התקשרות לצדיק שבכל דור מקבלים הארה ובהירות למעשה. זהו ענין ההתקשרות לצדיק בכלל, וסגולת הדיבור בסיפורי הצדיק בפרט. ובדרך מליצה: קנאת סיפורים תרבה חכמה, מכח סיפורים במעשה הצדיק.

תיקון הבל

מעשה פינחס הוא גילוי היחידה שבנפש, ומצד זה אורו של פינחס חודר בתוך כל ישראל לעולם, "בקנאו את קנאתי בתוכם". ורמז: **פינחס בתוכם** = 676, הוי' ברבוע. **פינחס בתוכם** בהכאה פרטית (**פ** פעמים **ב** וכו') = 7696 (י פעמים **שבת**, **ער** פעמים הוי'). 676 ועוד 7696 = **פינחס פעמים יחידה**.

פינחס = **יצחק** כנודע^ט, ויצחק נעקד על המזבח בגיל 37 = **יחידה**, גילוי היחידה שבנפש בעקדה. והנה **יחידה** = **הבל** — שרש הספק אם לעשות או לחדול הוא ההכרה ש"הכל הבל" ואין טעם לעשות (כי "מה יתרון לאדם", והרי בסוף קין יהרוג את הבל), אך תיקון הבל הוא במעשה פינחס, מתוך היחידה שבנפש המכריעה לקום ולעשות. זו ההכרה בסיום ספר קהלת "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם" ("כל האדם" במקום "הכל הבל").

מצוה גדולה או עבירה גדולה... מדברי הנועם אלימלך עולות שתי דרכים: אדם העובד "מעצמו ולפי שכלו", אלא שאז אינו מגיע אלא עד מקום שיד שכלו מגעת, "לפי שכלו יהלל איש". או כשרואה חברו העושה דבר טוב, שאז עולה למעלה משכלו ומקבל הארה כיצד לפעול. זה מה שפעל פינחס, וכל אחד יכול להזכר במעשה פינחס ולקבל ממנו הארה, "זוכרים ונעשים".

והנה מורנו הבעל שם טוב אמר^ח בשם הרמב"ן שכאשר אדם מסופק אם לעשות דבר מה, יסלק את הנאת עצמו (סילוק הנגיעות) ואז יבין לנכון אם לעשות או לא. וזהו "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו" — להפשיט את עצמו מהדבר ולהביאו בפני נקודת משה, ניצוץ משה שבו. אך יש לומר שזו עבודת הצדיק דווקא, היודע איך לסלק מעצמו כל טובת הנאה ובכך לגלות את ניצוץ משה שבו. אך פשוטי העם צריכים לדאות 'דוגמה חיה' של הצדיק העושה את המעשה בפועל ממש, בדחילו ורחימו, כדברי הנועם אלימלך.

נמצא שיש שלש דרכים עיקריות להכרעה, והן כנגד הכנעה־הבדלה־המתקה: הכרעה לפי השכל, "לפי שכלו יהלל איש", שייכת להכנעה, שכן השכל מחליט נכון רק כשהוא מכיר במגבלותיו. וממילא פעמים רבות קשה להכריע בכלל; הכרעה לאחר סילוק הנאת עצמו, שאז מתגלה ניצוץ משה שבו, שייכת להבדלה (סילוק הנגיעות והבדלות מהן, שאז מתגלה הניצוץ הנבדל). אלא שבדרך כלל רק הצדיק מגיע להבדלה כזו בתכלית; הכרעה מתוך ראיית הצדיק, שאז מצליח להתעלות מעל לדרגתו הטבעית, כנגד המתקה. הצדיק הוא בחינת נס והרואה אותו זוכה להארת הנס והתרוממות מעל לטבעו. "קנאת סופרים תרבה חכמה", מעל לחכמת האדם מצד עצמו. זהו הענין של פרשתנו, לברר שמעשה פינחס הוא תכלית ההמתקה.

ט זהר ח"ג רלו, ב.

ח כתר שם טוב, ו.

זהב שלמה

ביאורים בפירוש רש"י | פרשת פינחס

פינחס והשבטים

יחוס פינחס

[כה, יא] פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי.

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מִיִּשְׂרָאֵל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.

הוקשה לרש"י, למה נכתב היחוס של פינחס, והרי כבר כתוב בפרשה הקודמת "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", ולכן פירש שזו תשובה לבזוי השבטים (כמפורש בגמרא^א ובמדרשים).

"בן פוטי" היינו מזרע יתרו, על פי הפסוק בפרשת וארא "ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס"^ב, ושם פירש רש"י "מבנות פוטיאל, מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה ומזרע יוסף שפטפט ביצרו" (פטפט היינו "זלזל וכבש אותו ולא חשבו", כפירוש רש"י בגמרא). וכן לקמן בפרשת מטות (לא, ו) פירש רש"י "ומפני מה הלך פינחס [למלחמת מדן]... שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנאמר 'והמדנים מכרו אותו'. ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף? שנאמר

'מבנות פוטיאל' מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה ומזרע יוסף שפטפט ביצרו". אם כן, פוטיאל רומז גם ליתרו וגם ליוסף, אך כאן שהשבטים היו מבזים אותו "בן פוטי", הכוונה רק לכך שבא מיתרו, כי "מנהג המבזים לעולם ללכת אחרי הפגום שבשניהם" (רא"ם).

ויש לומר שמטעם זה גופא לא התכהן פינחס תחילה עד שהרגו לזמרי (כפירוש רש"י בפסוק יג), כיון שהיה ביחוסו צד מפוקפק מזרע יתרו. אבל כאשר הרג את זמרי העלה את הצד ה'גוי' שלו לקדושה בקנאותו לה', "ויקח רמח בידו" והפך **רמח לרמח מצוות עשה**. אז היחוס מצד האם נכלל לגמרי ביחוס מצד האב, כדברי רש"י "בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".

בפנימיות, הכהנים הם מצד החסד. אך לפינחס היו מיסודו גבורות ודינים, מצד היחוס ליתרו, כרמוז בכך ש**פינחס** עולה **יצחק**, מדת הגבורה, ולכן 'נקנס' ולא נמשח תחילה לכהן עם אהרן ובניו. אבל במעשה הקנאות שלו, מתוך מסירות נפש ואהבת ישראל, "ויכפר על בני ישראל", העלה פינחס את הגבורה לשרשה העליון (גבורה דעתיק, ששם "לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא"), ולכן מגיעה לו הכהונה

ג כן לשון אור החיים הקדוש (פס' יב) שפינחס נקנס ולא נמשח תחלה, עיי"ש. ויש לומר שהכוונה לנקנס כלפי צד הגבורות, כמבואר כאן. וראה התוועדות ט"ו תמוז תשפ"א (נדפסה לעיל).

ערוך ע"י יוסף פלאי מרשימות הרב.
א סוטה מג, א. בבא בתרא קט, ב. סנהדרין פב, ב.
ב שמות, כה.

כעת בתורת מתנה⁷.
 ובגמרא נאמר "אי אבוא דאימיה מיוסף
 אימיה דאימיה מיתרו, ואי אימיה דאימיה
 מיוסף אבוא דאימיה מיתרו"⁸ (כלומר, אין
 הכרעה מאיזה צד היה מיוחס ליוסף ומאיזה
 צד ליתרו). ופירש הרשב"ם שפינחס היה דור
 רביעי או חמישי מיתרו ומיוסף, ולא שאבי אמו
 הוא יתרו ממש שאם כן לא היתה אמו מזרע
 יוסף כלל. וגם בלשון רש"י כאן "אבי אמו" פירשו
 הרא"ם וגור אריה שלא דוקא אבי אמו, אלא או
 מצד אבי אמו או מצד אם אמו, ובפרשת מטות
 נקט רש"י שאבי אמו מיוסף, ולא חש לנקוט פעם
 כך ופעם כך (אע"פ ששניהם לא יתכנו כאחד.
 וזה קצת דוחק ברש"י).

שבטי יה

[כו, ה] רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ
 מְשַׁפְּחֵת הַחֲנֹכִי לְפִלֹאֵי מְשַׁפְּחֵת הַפְּלֹאִי.
משפחת החנכי לפי שהיו האומות מבזין
 אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שבטיהם,
 סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם,
 אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם,
 לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם,
 ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר, מעיד אני
 עליהם שהם בני אבותיהם. וזהו הוא שמפורש
 ע"י דוד "שבטי יה עדות לישראל". השם הזה
 מעיד עליהם לשבטיהם, לפיכך בכולם כתיב
 החנכי הפלואי, אבל בימנה לא הוצרך לומר
 משפחת הימני, לפי שהשם קבוע בו יו"ד בראש
 וה"א בסוף.

גם באומות העולם כתוב "הכנעני" וכדו', אך
 הדרשה כאן היא מהיתור "חונך משפחת החנכי"
 וכו' (משכיל לדוד). או שהדרשה היא מכח ה"א
 הידיעה, "החנכי", שהרי המשפחה אינה ידועה
 במקום אחר (דברי דוד).

שם י"ה הוא המעיד על קדושת היחוס
 בהיותו שייך לזיווג איש ואשה, "איש ואשה זכו
 שכינה ביניהם"⁹, י של איש ויה של אשה (גור
 אריה ומשכיל לדוד). ומה ששם י"ה חתום הפוך,
 ה"א תחילה ויו"ד בסוף (החנכי), מפרש במשכיל
 לדוד כיון ש"בשכר נשים צדקניות נאלו אבותינו
 ממצרים" לכן הקדים ה"א של האשה ליו"ד של
 האיש. ובפשטות יש לומר: טענת האומות היתה

אך יתכן לומר ברש"י ש"אבי אמו" ממש,
 דהיינו שיתרו נשא אשה מזרע יוסף לאחר
 שהתגייר, והבת שנולדה להם נשאה לאלעזר
 הכהן וילדה את פינחס.

ורמו מופלא: שלשלת היחוס בפסוק שלנו,
פינחס אלעזר אהרן = יוסף יתרו (שעולה "אעשה
 לו עזר כנגדו", היינו מה ש"בן פוטיאל" הוא
 דוקא מצד האם). ולפי הכוונות: **יוסף יתרו =**
 ארבע פעמים שם **טפטפיה**, שם קדוש המסוגל
 לשמירה, ויש לומר שבו הרג פינחס את זמרי
 (על דרך מה שכתוב שמשה הרג את המצרי
 בשם הקדוש **תכה**), ומבואר¹⁰ שיש ארבע בחינות
 בשם הזה, **טפטפיה = צוה פחד = על מגן = על**
צבא, הכל קשור לשמירה ומלחמה והכל יחד
 עולה **יוסף יתרו**.

והרבי מפרש¹¹: טענת השבטים היתה שמעשה
 פינחס לא נבע רק מקנאת ה' אלא היתה מעורבת
 בו נטיה של אכזריות. וזהו "שפטם אבי אמו
 עגלים לעבודה זרה" – פטום עגלים על מנת
 להרגם אחר כך הוא אכזריות. ואע"פ שפינחס
 הוא בן בנו של אהרן הכהן איש החסד, מכל מקום

ד כמבואר באור החיים שם.

ה סוטה מג, א. בבא בתרא קי, א.

ו פרי עץ חיים שער העמידה פי"ט.

ז ליקוטי שיחות ח"ח פרשת פינחס שיחה א.

הלימוד של שם **יה** הוא בעיקר ממשפחת **החנכי**, בהיותה המשפחה הראשונה במנין, וממשפחת הימנה (שבה מוכח ענין חיתום השם), המשפחה הארבעים ותשע (דהיינו שחנוך הוא ה־א מעל **מט**, כמו שער **המט** שהופך לשער החמישים). והנה בתנ"ך יש 49 פעמים שם **יה** (לפי ההכרעה בכתיבת הללויה כמו שיתבאר!) וקשר מובהק בין חנוך לימנה: **חנוך** = 4 פעמים **אהיה**, **ימנה** = 5 פעמים **אהיה**. **חנוך משפחת החנכי** = 67 פעמים **יה**, **ימנה** = 7 פעמים **יה**, וביחד = **עד** פעמים **יה**, דהיינו "שבטי **יה** עדות לישראל!"

הללויה

יש מחלוקת גדולה לגבי שם **יה** בתנ"ך כשהוא מצורף למלים אחרות כמו "שלהבתיה" "מרחב יה" ועוד – האם זו מלה אחת וממילא אין בה שם קדוש (ומותר למחקה) או שתי מלים שאחת מהן היא שם קדוש.

המלה החשובה ביותר בענין זה היא הללויה, ויש שלש שיטות בכתיבתה¹: הללויה, הללויה, הללויה. ההכרעה המקובלת היא הללויה-יה, דהיינו שזהו שם קדוש. הללויה הוא הלשון המשובחת מעשרה לשונות של שבח בתהלים מפני "שכולל שם ושבח בבת אחת"². והנה **הללויה** = **אלהים**, כנ"ל ששם **יה** נמצא בתוך שם אלהים. ב"הללויה" יש כל אותיות שם הוי' ועוד **לל** שעולה **כלי**, זו המשוואה **אלהים** = **כלי הוי'** (שם אלהים הוא הכלי לגילוי שם הוי').

שהמצרים שלטו בנשותיהם של ישראל ולכן עיקר העדות הוא על האשה-האמא, "שבטי **יה** עדות לישראל" (**עדות** = **לב** פעמים **יה**). בכלל, בפרשת פינחס יש ריבוי נשים באופן מיוחד³. ולגבי משפחת הימנה מפרש רש"י שלא הוצרך לומר משפחת הימני כיון שממילא השם קבוע בו, ופירש בספר הזכרון שכיון שהשם קבוע בו כסדרו, יו"ד בראש וה"א בסוף, לכן לא הפך ל"הימני" כי אז היה יורד ממעלתו בהיפוך אותיות שם **יה**. אכן, לדברי המשכיל לדוד יש מעלה בהקדמת הה"א כנ"ל, אך הוא מפרש שאדרבא מטעם זה נוספה ה"א בתחילת משפחת הימנה כדי לפתוח בה"א של האשה. ובצירוף שני הפירושים, נמצא שבמשפחת הימנה יש את מעלת הקדמת הה"א וגם מעלת שם **יה** כסדרו.

הוי' ואלקים

והנה בשם **יה** ובשם הוי' היו"ד קודמת לה"א. ומבואר שאותיות **יה** הן המוחין בשם אלהים, דהיינו שם הוי' המאיר בשם אלהים, ובו הה"א קודמת ליו"ד. שם הוי' שייך לחכמה ("הוי' בחכמה") ושם אלהים שרשו בבינה ולכן בתוכו הה"א (בינה) קודמת ליו"ד (חכמה). על ישראל נאמר "אני אמרתי אלהים אתם", שם אלהים דוקא, ולכן בכל המשפחות קודמת ה"א ליו"ד, כמו הסדר בשם אלהים, מלבד הימנה, היוצא מן הכלל המעיד על הכלל כולו (ולדברי המשכיל לדוד גם במשפחת הימנה ה"א קודמת).

¹ ראה פסחים קיז, א.

² יא ראה מנחת שי תהלים ק"ד.

³ יב פסחים קיז, א.

⁴ ט כזבי, שרח, יוכבד, מרים וחמש בנות צלפחד – והתבאר באריכות בשיעור כ' תמוז תשע"ג.

שלא לקבל פרס

אֲנִי־יִגְנוֹס אִישׁ סוֹכּוֹ קִבֵּל מִשְׁמָעוֹן
הַצְּדִיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אֵל תְּהִי
כְּעֶבְדִים הַמְּשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֶב עַל
מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס, אֲלֵא הוּוּ כְּעֶבְדִים
הַמְּשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֶב שְׁלֵא עַל מְנַת
לְקַבֵּל פָּרֶס, וַיְהִי מוֹרָא שְׁמַיִם עָלֵיכֶם.

הגרסה הרווחת היא "שלא על מנת לקבל פרס", אך יש גרסה "על מנת לקבל פרס"^א. הגרסה הרגילה מתאימה לעבודת הבינוני^ב: על האדם לעבוד לשם שמים, עבודה מאהבה, ולא על מנת לקבל פרס, אך הוא אינו מתנגד לקבל פרס. אדרבא, הרי הנשמה באה לעולם כדי שתזכה בעבודתה לקבל שכה, ולא תאכל "נהמא דכסופא" (לחם חסד, לחם שבושה לאכול אותו). אם כן, כשאדם מקבל פרס משמים, הוא מבין שנתנו לו זאת עבור עבודתו.

אך הגרסה "על מנת שלא לקבל פרס" היא דרגת הצדיק שאינו מתחשב כלל בפרס, ועבודתו היא לשם שמים בלבד על מנת שלא לקבל פרס. זאת משלשה טעמים עיקריים, היוצרים שלש דרגות בסדר של הכנעה-הבדלה-המתקה. מצד ההכנעה: הצדיק חש שלא מגיע לו שכר ופרס כלל, שהרי כל מעשה טוב שלו הוא רק

בכח ה', והוא-עצמו רק כ"מסייע שאין בו ממש" (כמו שפירש הבעש"ט על הפסוק "ולך אדני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו"^ג – זהו חסד גמור מאת ה' לשלם לאדם עבור עבודתו כאילו הוא העושה). לכן הצדיק מתבייש לקבל שכר על עבודתו, מתוך הכרה ש"עד שלא נוצרתי, איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי, עפר אני בחיי קל וחומר במיתתי, הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה" – תחושת 'השתוות' ובטול מוחלט, כך שאין שום דבר המצדיק קבלת שכר (אכן, ביום הכיפורים כולם אומרים את הנוסח הזה בידוי, כי בעשרת ימי תשובה כולם יכולים לגעת בדרגה זו של הצדיק).

ועוד, כיון שהצדיק עובד במסירות, ומתוך אהבה רבה ועצומה, הוא ממש מתבייש לקבל שכר עבור עבודתו! הדבר דומה למי שנותן לחברו-אהובו מתנה מעומק הלב, וחברו משלם לו עבור זה – הרי זו ממש בושה לקבל את התשלום (והדבר אף פוגע בו). יתרה מזו, בפנימיות לבו מרגיש הנותן שבאמת לא מגיע לו דבר, שהרי אהובו גומל עמו חסד תמיד, ומגיע לו עולם ומלואו, והמתנה שהוא נתן לו בתמורה אינה אלא טיפה מן הים (ופחות מזה) של הכרת הטוב. זו התבוננות של הכנעה המעוררת אהבה (ואפשר לומר שזו הבדלה שבהכנעה, ואפילו המתקה שבהכנעה), והתוצאה היא בושה מקבלת

א דאה רבינו יונה, מגן אבות, תו"ט.

ב וזו ההוראה הפשוטה, "מדת כל אדם". לכן אדמו"ר הזקן קבע בסדרו כגרסה זו.

לקבל פרס כדי לעשות נחת רוח לה! שהרי "בנים אתם לה' אלהיכם", ולאבא יש תענוג כאשר הילד הנהנה מהסוכריה שאביו נותן לו (כדברי הקדושת לוי).^ז דרגה זו שייכת בעיקר למודעות העתידית, בה הנאת האדם אינה סותרת את מילוי רצון ה' אלא משלימה אותו. הכוונה השוללת פרס־שכר שייכת למח, ואילו קבלת הפרס שייכת ללב. וברמז: מח ראשי תבות מצייאת חן (מצייאת חן בלבד ללא שכר), לב ראשי תבות לקיחת ברכה.^ח אצל הבינוני (וכן הצדיק שאומר "כגון אנא בינוני"), העבודה היא "מח שליט על הלב", המח שולט על הנאת הלב ולא מתייחס אליה כתכלית (שלא תהיה סותרת את העבודה לשמה), אבל אצל הצדיק מתקיים "פנימיות הלב שליט על המח" ואז ההנאה המורגשת יכולה להיות בגדר לשמה גמור, לשמח את האב.^ט

מורא שמים עליכם

"ויהי מורא שמים עליכם" – יש לומר ש"עליכם" רומז ל"מקיפים" של הנפש, הנמצאים 'למעלה', מעל המודעות הגלויה, וזה מתפרש לפי שתי הגרסאות־המדרגות. בדרגת הבינוני, "מורא שמים עליכם" היינו מתוך התקשרות לדרגת ה'חיה' בנפש. החיה היא המקיף הקרוב, שהוא "נוגע ואינו נוגע" באדם. בהקשר שלנו: נוגע ואינו נוגע היינו שיש 'נגיעה' קלה, תחושה של השכר העתיד לבוא, ואע"פ שהאדם אינו עובד עבור השכר הריהו מודע לשכר. אך הצדיק מתקשר לדרגת ה'יחידה' בנפש, המקיף הרחוק, שאינו נוגע־מורגש – וכך הוא עובד את ה' ללא כל מודעות לשכר הצפוי.

פרס. בושה זו מגיעה לעומק הנשמה, והיא הרבה יותר מאשר הבושה של נהמא דכסופא. לכן הצדיק מעדיף לחשוב שהפרס ניתן לו במתנת חנם, ולא שכר עבודתו [ובדרך מליצה: פרס מלשון פרסי, הפרסים עבדו לאור ולחשך, כמו שכר ועונש. אך היהודי מודה לה' אחד, עצם הטוב, וכל עבודתו מיוחדת לו].

בדרגת ההבדלה: מוסבר ש"פרס" היינו דבר חלקי, פרוסה. הצדיק אינו חפץ במשהו חלקי, אלא רק בעצמות ה'. כל פרס־שכר הוא חלקי, אפילו שכר העולם הבא, ורק עצם הדבקות בה' היא הדבר השלם.^י בדרגת ההכנעה, הצדיק חש בושה מצד הזדהותו עם הגוף והנפש הבהמית (ולכן הוא אומר על עצמו "כגון אנא בינוני"^{יא}), ולכן הוא לא רוצה כלום. אבל בדרגת ההבדלה יש תנועה הפוכה, והצדיק רוצה את הכל! זאת מצד גילוי הנפש האלקית (הנבדלת), שהיא "חלק אלוה ממעל ממש", ו"התופס בחלק מן העצם תופס בכלו" ולכן רוצה בצדק שכולו יתגלה וינתן לו. "כל ישראל מלכים" ולכן יכולים לומר "אנא נסיב מלכא".

בדרגת ההמתקה: הצדיק מוותר לגמרי על כל פרס ושכר, כמו בכמה סיפורים על הבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים, שכדי לעזור ליהודי אחר וכיו"ב וותרו על כל העולם הבא שלהם. הצדיק מזדהה לגמרי עם כלל ישראל, והאישיות הפרטית שלו (פרט כמו פרס) בטלה לגמרי בתוך הכלל.

על מנת לקבל פרס לכתחילה

אמנם יש דרגה נוספת, שאינה מופיעה במשנה, והיא מה שהצדיק הגמור דווקא רוצה

ד כפירוש עבודת ישראל כאן "פרס, הוא לשון פרוסה ופירוד, כי כשמצפה לתשלום גמול אזי השכר הוא דבר נפרד מהעבודה, אמנם העבודה צריך להיות על אופן שידבק עצמו בו יתברך ממש בדביקות גמור, וזהו שכר מצוה מצוה, הוא הדביקות בו יתברך, מה שאין כן בעבירה הוא עובר והולך ואינו דבוק בו יתברך, וזה בעצמו הוא השכר הגדול מה שיכול האדם השפל להדבק באין סוף ברוך הוא".

ה ברכות סא, ב.

ו איכה רבה ג, ח.

ז וראה מעין גנים פרשת לך לך. פורים לנו במאמר לבסומי בפוריא.

ח ראה למשל: שיעור ב' אדר תשס"ח, י"ב טבת תשע"ז.

ט עוד למעלה מזה יש את הדרגה של "פנימיות המח שליט על פנימיות הלב" (כידוע ההשוואה בין אדה"ז לאדה"א).

י ראה עוד שיעור ד' תשרי תשס"ח.

המדור מוקדש לזכות: התמים **אוריה פייבל** ש' **בלונד**
לרגל הכנסו בעול תורה ומצוות - **כ"ב תמוז** תשפ"א.
שיגדל להיות חסיד שמח, למדן, מצליח ויר"ש מתוך בריאות ואריכות ימים

הסיפור החסידי

רבי שלמה מקרלין | רוח לקחת, או קַחֶתָּה?

רבי שלמה הלוי סג"ל נולד בשנת תצ"ח לאביו רבי מאיר. היה תלמיד מובהק של המגיד ממעזריטש ושל רבי אהרן הגדול מקרלין, ומראשי החסידות בליטא. נודע כבעל מופת מופלא, אך רגיל היה לומר כי "המופת הגדול ביותר הוא להכניס לתוך לבו של ישראל שפע קודש, שיהיה ביכולתו להתפלל לה' יתברך". רבי שלמה תבע בחריפות אהבת ה' ויראתו בעת למוד התורה, וידידו אדמו"ר הזקן אמר עליו כי "הוא חי טפח מעל הקרקע". לאחר פטירת רבי אהרן הגדול בשנת תקל"ב מילא את מקומו בקרלין, ובי"ז בתמוז תקנ"ב, בהיותו בן 52, נורה ברגלו על ידי קוזאק בזמן קבלת שבת. לאחר פציעתו סיפר שנגזרה גזירה קשה על מחצית מעם ישראל, אך הוא הסכים להיות כופר נפשם. הצדיק מסר את נפשו ומת על קידוש ה' לאחר חמישה ימים, בכ"ב תמוז.

רוח הקודש במתנה מהרבי – זה טוב או לא?
בכתבי החסידות יש צדדים לכאן ולכאן. מצד אחד ישנם סיפורים כמו זה שלנו, המדגישים את חכמתם של צדיקים וחסידים שזכו במדרגות כאלה, ומן הצד השני אמרות רבות המתנגדות להשענות על עבודת הצדיק וזכיה במדרגות רוחניות ללא עבודה עצמית.
אפשר היה לטעון כי זהו ההבדל בין גישת חב"ד לגישת חסידי פולין, כשהראשונים מעדיפים 'עבודה בכח עצמו' והאחרונים 'דבקות בצדיק'. אולם למעשה, גם בתוך חב"ד עצמה מצינו שהציע אדמו"ר הזקן מתנה רוחנית לר' אייזיק מהומיל: בא איתי למקווה, אמר לו, ואעשה ממך צדיק גמור! אמנם ר' אייזיק סרב, מתוך מחשבה כי טוב יותר לעבוד את ה' בכוחות עצמו, אך בסוף ימיו הצטער על כך. צדיקות במתנה איננה סותרת עבודה עצמית, הסביר ר' אייזיק, אלא מהווה בסיס לעבודה נעלית יותר. מהו אם כן ההבדל בין מתנה טובה למתנה שיש לוותר עליה? ובהקשר שלנו, מהי רוח הקודש שיש לחטוף בהזדמנות הראשונה, ומתי ניסיון כזה הופך לרדיפה אחר הרוח שאיננה אלא

כידוע, רבי שלמה מקרלין הוא תלמיד המגיד ממעזריטש. התלמידים המובהקים היו סועדים סביב לשולחנו, במיוחד בשבת וכדומה, כשלכל אחד המקום שלו והמגיד ממעזריטש מחלק את המנות המגיעות לכל אחד. פעם ישב רבי שלמה מקרלין במקומו ליד השולחן, והמגיד הושיט לתלמיד שליחו חתיכת דג כדי להעביר ליושבים הלאה. תוך כדי שחתיכת הדג עוברת לפניו הוא רואה שהמגיד נותן בה רוח הקדש למי שיזכה לאכילה, ומאד קשה היה לו להעביר אותה הלאה. אבל מה יכול היה לעשות? בצער לקח את חתיכת הדג ובעל כרחו שם לפני התלמיד שיושב לידו. פתאום, לתדהמתו, פונה אליו אותו חסיד ואומר שיש לו קדחת, ואסור לו לאכול, ומציע לרבי שלמה את מנתו. במקרים כאלה אסור לחשוב פעמיים – ורבי שלמה הכניס את חתיכת הדג לפיו, כמה שיותר מהר. אחרי הסיפור הזה הוא התבטא ביידיש: "אני אכלתי רוח הקדש, והוא נשאר עם הקדחת".

רבי אורי, השרף מסטרליסק, היה מתלמידיו הגדולים של רבי שלמה מקרלין. בסך הכל פעמיים נסע רבי אורי אל הרבי, אבל בכל פעם שהה שם הרבה מאוד זמן. באחת הפעמים, כששהה שם תקופה ארוכה מאד ועזב את ביתו ללא פרנסה, אשתו הלכה והשכירה את עצמה למשרתת בבית ה"ישועות יעקב" – הרב הגדול של העיר. כעבור זמן, בעלת הבית שמה לב שהיא לא אשה רגילה, וחקרה אותה מי היא ומה היא. אשת השרף ספרה את כל הסיפור, שהיא אשתו של תלמיד חכם גדול שנסע לרבי. הדברים עברו לבעל הבית, הישועות יעקב, שכמובן לא היה חסיד ולא היה ברור לו מה זה בדיוק רבי.

כעבור זמן רבי אורי חזר הביתה, ואז קרא לו רב העיר באופן מיוחד ושאל אותו: מה זה? אתה עוזב את הבית לכל כך הרבה זמן, כמעט מעגן את אשתך, בשביל מה? מה למדת אצל רבי שלמה שאינך יכול ללמוד כאן? ענה לו השרף במענה שחוזר בוריאציות שונות אצל כמה צדיקים וחסידים: למדתי שיש בורא לעולם. הישועות יעקב הסתכל עליו בתמהון, וקרא למשרתת ושאל אותה: יש בורא לעולם? היא מסתכלת על הרב כאילו נפל על הראש, ואומרת: ודאי שיש בורא לעולם, כמה פעמים ביום מברכים "שהכל נהיה בדברו", ועוד! הסתכל הרב על רבי אורי ואמר לו: גם המשרתת יודעת, אז למה לעזוב את המשפחה למשך שנים? ענה לו רבי אורי בקיצור: "זי זאגט, איך ווייס [היא אומרת, אני יודע]!

שאיפה לגדלות אישית?

בפרשת תרומה, מפרש רש"י את המילה "דעת" כרוח הקודש. ישנה רוח הקודש של ראית נסתרות, אותות ומופתים, שלעובד ה' אמיתי לא ראוי להיות להוט אחריה. אך ישנה רוח אחרת, בהירות הדעת העמוקה שרק בשבילה נוסעים החסידים אל הרבי. ממילא, אם הרבי נותן זאת בחתיכת דג, מי יחמיץ את ההזדמנות? בכלל, הסיפור כולו אומר דעת בשלל גוונים: מעבר לדעת כרוח הקודש שהכניס המגיד בנתח הדג, שיקול הדעת המהיר של רבי שלמה מקרלין מורה על היותו בר דעת אמיתי. גם ההרגשה בטיב הדג היא סוג של רוח הקודש, והיא המזכה אותו בדעת נוספת בסוד "יהיב חכמתא לחכימין" [נותן חכמה (לא לו שכבר) חכמים].

יותר מכך, בר דעת אמיתי יודע כי ההרגשה בטיב הדבר מסמנת זיקה אליו. אם דווקא רבי שלמה הכיר ברוח הקודש שבחתיכת הדג, סימן הוא שהיא מיועדת עבורו. למה, אם כן, נתן אותה הרבי לאדם אחר? זאת אין הוא יודע ואינו מכניס את ראשו לחקור בכך. הידיעה מה איני צריך לדעת, גם היא סוג של דעת... רוח הקודש של רבי שלמה אמנם מורה לו כי הדג שייך לו, אך יש גם מדרגות נעלות מרוח הקודש. הרבי הוא "פלא יועץ", ומעשיו קשורים לשורש הדעת, ברישא דלא ידע ולא אתידע. דוגמה קיצונית למקרה כזה, היא אדם הרואה ברוח הקודש כי בת זוגו נישאת לאדם אחר. מהי הסיבה? זו תעלומה שרק תמים דעים ידע לפתור אותה. בסיפור שלנו מתרחש הנס, והדג הקדוש חוזר לבעליו.

ביטוי עצמי במוזיקה

אני עוסק במוזיקה שנים רבות – בלימוד ובנגינה, במגוון סגנונות – וזכיתי לחזור בתשובה ולהתקרב לחסידות. מטבע הדברים, אני מחפש לדייק את הנגינה שלי, למצוא את השליחות שלי במוזיקה, לגלות את הצליל המיוחד שאני יכול להוסיף עם כל הרקע שלי בתחום. אשמח להדרכת הרב לגבי מהות המוזיקה, אופי הנגינה והדרך שלי 'להחזיר בתשובה' גם את הנגינה שלי. אשמח לתשובה ישירה – אני מעדיף את האמת, ולא 'התחשבות' בכך שאני מתקרב. זו השליחות שלי, וחשוב לי לעשות אותה כראון ה'.

מענה: חוקרי מח מסבירים שניגונים שונים משפיעים על תפקודים שונים של המוח וממילא גם על אזורים שונים במח. בגדול, מסבירים שמוזיקה קלאסית משפרת תפקודי חשיבה, לוגיקה, חשיבה מרחבית ויצירתיות ואילו מוזיקה קצבית מפחיתה חשיבה, אך מעודדת מילוי משימות. ניגונים חסידיים עמוקים, כמו ניגוני אדמו"ר הזקן, דומים בהשפעתם למוזיקה קלאסית. אכן, פשיטא שניגונים פנימיים באים מפנימיות המקום ממנו יונקת מוזיקה קלאסית (בטהובן הוא פיתוח האחרונים – 'כלים' מפותחים – של אדה"ז, אך אין לבטהובן את עומק המנגינה של אדה"ז, רק חיקוי, כפי שהוסבר אצלנו באריכות כמה פעמים, קחה משם). במוזיקה פנימית (הפועלת על הנפש לטובה, להעמקת השכל והחושים) העיקר הוא המלודיה, היא המנגנת על נימי הנפש (ב'יצירות' מודרניות הרבה פעמים אין בדיוק מלודיה וממילא הפעולה על הנפש היא שטחית וחיצונית בלבד). הכלל הגדול בחב"ד הוא 'אָן־התפעלות' (ללא התפעלות) – עבודה של מוחין, ללא התפעלות חיצונית. הדבר בא לידי ביטוי בהופעה חיה או

צילום של המנגן. בנגינה צריך לשאוף למצב שאתה לא שם (כמו השאיפה שצריכה להיות בלימוד תורה ובתפלה) – כולך מרוכז בעצם המוזיקה, לא בעצמך (לא באיך שאתה מבצע את המוזיקה, או איך שאתה מתפעל מהמוזיקה, או איך שהמוזיקה נותנת לך ביטוי עצמי). זה בא לידי ביטוי בהבעת הפנים (ללא סימנים חיצונים של התפעלות כו') ובתנועות הגוף.

כבר מלתי אמורה שכל איש מוזיקה רציני שחפץ להכנס לעולם הפנימי של המוזיקה עליו קודם כל לבטל [בפנימיות נפשו, כלומר לבטל את עצם הזיקה הנפשית שיש לו ל]כל מה שידע וביצע עד כעת (בהיותו בעולם החיצוני של המוזיקה) ולהתמסר ללמוד וכן לבצע נכון (כמו חסיד של פעם) מאות ניגונים חסידיים מקוריים (באופן שאדה"ז היה נהנה לשמוע אותם) ללא ערבוב של 'מקוריות' ו'יצירתיות' עצמית (דבר שאצל מי שמרגיש את עצמו ביותר ורוצה לתת ביטוי לעצמו, מצריך אתכפיא). כמו בכל עבודה פנימית (לפי הבעל שם טוב) צריך קודם כל הכנעה (בטול התלמיד לרב, לשמוע ולקבל מהרב), אח"כ הבדלה (מעצמו באמת, ע"ד ר' זירא שצם מאה תעניות לשכוח תורת בבל על מנת לקבל את תורת ארץ ישראל) ולבסוף יזכה להמתקה (שהעם הפנימי שלו אכן יאיר במוזיקה שלו, סוד חותמו של הקב"ה אמת, כך כולם יכירו מי הוא המנגן כו' מתוך נקודת האמת שלו, ע"ד "כל הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו").

לאיזה סוג ניגון אדמו"ר הזקן היה מאזין כיום?

אדה"ז – צדיק גמור – הוא בחי' "אני הוי' לא שנית". הוא היה מאזין (וממשיך לחבר) לאותו סוג וסגנון של ניגון שהוא עצמו חבר אז (עשרת הניגונים המיוחסים אליו).

ברית נפנית אדם

נוספות. דעה אחת סוברת כי פינחס נתפחה מאז לדתו. אהרן הכהן זכה בכהונה לו ולזרעו, לא רק לאלו שיולדו בעתיד, אלא גם לאלו שפבר נולדו, כפינחס. תכונת השלום פבר מצויה בפינחס מבטן ומלדה.

ויש גם דעה שלישית, והיא גורסת כי מעשה הקנאות המפעים של פינחס אכן מחזק את מעמדו לשמש בכהונה, אף עדין אינו חותם את הבחירה. זו תבוא רק בהמשך, כפאשר נראה אותו פועל להשפנת שלום בשטח – "לא נתפחה פינחס עד שעשה שלום בין השבטים". מתי? לשם פך נצטרך לעבר לסופו של ספר יהושע ולהמתין עד לתם שנות פבוש הארץ על ידו.

נחור בקצרה: בני גד ובני ראובן נשפעים למשה לעבר חלוצים ולהלחם עם ישראל עד לסיום פבושה של הארץ, זו שממערב לירדן. הם עומדים בהבטחתם. בתם קרבות הפבוש הם נפרדים לשלום וחוזרים לבתיהם

גבור הפרשה, ששמה פשמו, הוא פינחס פו אלעזר הכהן. מעשה הקנאות שלו שנעשה ברבים מזכה אותו לברית שלום מאת ה' – "הנני נתן לו את בריתי שלום". שלום הוא תכונה מרכזית בתפקידו של הכהן. התכונה המפרסמת ביותר של אהרן הכהן היא דרכו בהשפנת שלום – "אוהב שלום ורודף שלום".

אתי נתפחה פינחס?

לכו לא מפתיעה ההבטחה הפאה מיד לאחר מכו לפינחס על זכיתו בכהונה, לו וזרעו אחריו – "ברית פהנת עולם". נכון, הוא אמנם פנו של אלעזר ונכדו של אהרן הכהן, אבל התפקיד פנראה אינו עובר ברשה בצורה אוטומטית, ומעשה הקנאות הוא זה שקובע אותה – "לא נתפחה פינחס עד שהרגו לזמרי".

פך מובן מפשט פסוקי פתיחת הפרשה. אולם בדברי חכמינו ז"ל הדבר שנוי במחלוקת ואנו מוצאים גם דעות

ומצאתי", וזה אומר שהכשרונות שלי בלמוד היו מחבאים. איך יודעים המורים שלי על כך? מנין להם שיש לי כשרונות אם הם פעם לא הראיתי להם זאת? לא יודע. אומרים שלמורים יש עיניים מיוחדות... אבל האמת היא שנתן לזהות גם כשרונות חבויים. בשפת החסידות מכנים כשרונות חבויים בשם 'פח', לעמת הצלחה הגלויה 'בפעל'. אדרבה, עקר תפקידו של המחנך [וכמוכן שלי] הוא להוציא אותם מהפח אל הפעל.

לכדת, כח, פחל

האש שעל גבי לפיד בווער היא אש גלויה, אבל בגחלים שנותרו ממדורה בווערת האש כבר אינה גלויה. כלפי חוץ נראים הגחלים עץ שחר-אפור ומפחם, כבויים לגמרי למראה העין. אם נניח את פח ידינו מעל לגחלים נוכל לחוש פחם הרב העולה מהם, אבל לאש גלויה כבר אין כל זכר. זהירות! המראה הזה יכול להטעות. לא פעם עזבו אנשים מדורה שהדליקו רק בגלל שהאש הגלויה כבתה, והדבר הסתים בשרפה. איך? כי בתוך הגחל בווערת עדין אש. זו אינה אש גלויה, אבל די בחתוי הגחלים או בנפיחת רוח בהם כדי להצית שוב את האש. אז יש אש בגחל או לא? התשובה היא כן ולא. לא אש גלויה, אבל ב'פח' – בהחלט! הנפיחה בגחל הציתה את האש והעבירה אותה ממצב

שבעבר הידו המזרחי, אבל לא לפני שהם עושים מעשה קטן, שכמעט עליה לנו במחיר מלחמת אחים נוראית – הם בונים ליד הידו מזבח "גדול למראה". כוננתם היתה כמובן לטובה. המזבח נבנה במטרה להזכיר, להם ולדורות הבאים אחריהם, כי שבטי ישראל שבגדה המזרחית – אחד הם עם אלו שממערב. אבל שבטי הגדה המערבית לא הבינו כך את בניית המזבח. הם סברו כי שנים וחצי השבטים מתכוננים להקים מקדש חלופי ולהפרד משאר העם. הרוחות סערו ולהטו והשבטים כמעט ועמדו לפתח במלחמה. מי שעמד בפּרץ והרגיע את הרוחות היה דוקא פּינחס, הקנאי הגדול. הוא נגש בראש משלחת מכבדת אל שנים וחצי השבטים, ובשיחה נוקבת ועניינית בדר את הענין, שמע את כוננתם הכנה והשפיו את השלום בעם.

איפה נחלק אתך...

עוד מעט חלקת תעודות, ואני כבר מכיר בעל פה את ההערה הכי נדושה בגליונות שלי, שכנראה תופיע גם הפעם. כל מורה כותב את ההערה בסגנון שונה, אבל בסוף יוצא לכלם משהו בסגנון הזה: "רזי, אתה ילד מכוש, עליך להתאמן יותר בהוצאת כשרונותיך לפעל". האמת, יש בדבריהם צדק רב. עבדה, כאשר חשוב היה לי להצליח בלמודים ולהציג בפני ההורים תוצאות משיבועות רצון – הצלחתי. איך אומרים? "יגעתי

חֲסֵרָה דְחִיפָה קָלָה.

הַאֲתָנָר הָאֲמִתִּי יְבוֹא אֶצֶל תַּלְמִיד שְׂדוּמָה לְאָבוֹ. כֵּן, הוּא נִרְאֶה אָבוֹ, אֲבָל הַמְּחַנֵּךְ שֶׁלוֹ מֵאֲמִין בּוֹ וְיודֵעַ שֶׁהָאָבוֹ הוּזוֹ אֵינָה סֶתֶם אָבוֹ. הִיא אָבוֹ צוֹר. פֶּאֶן צְרִיכָה לְבוֹא דְחִיפָה רְצִינִית, הַפֶּאֶה שֶׁל מִמֶּשׁ, כְּזוֹ שֶׁתְּצַלִּיחַ לְהוֹצִיא גַם מִתַּלְמִיד כְּזוֹ אֵת הַכְּשָׁרוֹנוֹת הַחֲבוּיִים בּוֹ. אֵל דְּאָגָה, אֲנִי לֹא מִתְכַּוֵּן לְמִכּוֹת מִמֶּשׁ, אֲלָא לְפַעֲלוֹת כְּאֵלוֹ שֶׁיִּצְלִיחוּ לְעוֹרֵר אוֹתוֹ מִתְרַדְּמָתוֹ, כִּי כִּנְרָאָה אוֹתָם הַכְּשָׁרוֹנוֹת נִסְתָּרִים גַּם מִהַתְּלָמִיד עֲצָמוֹ. אֵלוֹ כְּשָׁרוֹנוֹת שֶׁמְצוּיִים בְּ"הָעֵלֶם שְׂאִינוֹ בְּמִצִּיאוֹת".

נִחְזֹר אֶל פִּינְחָס הַמִּתְפַּהֵן לְדוֹרוֹת: כִּהְנַתּוֹ מִבְּטָן וּמִלְדָּה דוֹמָה לְכִהְנָה בְּ"כּוֹלֵת". לֹא רוֹאִים עָלָיו אֵת תְּכוּנַת הַשְּׂכֵנֶת הַשְּׁלוֹם, אֲבָל סוֹמְכִים אָנוּ עַל הַתְּכוּנוֹת הַעוֹבְרוֹת בִּירֶשֶׁת הַדוֹרוֹת, מֵאֲבִיו וְסָבוֹ; מַעֲשֵׂה הַקְּנָאוֹת מְצַבִּיעַ עַל אִישׁ מִיָּחָד, הַפּוֹעֵל מִתּוֹךְ מְסִירוֹת נֶפֶשׁ וּבְרָגִישׁוֹת רַבָּה לְחִלוּל הַשֵּׁם. זֶה אֵינָה הַשְּׂכֵנֶת שְׁלוֹם בְּפִעַל, אֲבָל נִתֵּן לְזֵהוּת אוֹתָהּ מִבְּצַבְצַת בְּהַשְּׂכֵנֶת הַשְּׁלוֹם בֵּין ה' לְיִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן הַכִּהְנָה הִיא בְּכַח; הַשְּׂכֵנֶת הַשְּׁלוֹם בֵּין שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל הִיא כְּבָר הַשְּׂכֵנֶת שְׁלוֹם בְּפִעַל.

שְׁנוֹזְכָה כְּלָנוּ לְתֵאֵר "מִמְלַכֶּת כִּהְנִים" — בִּיכְלֵת, בְּכַח וּבְפִעַל!
שֵׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבָרָךְ!

5?

שֶׁל 'כַּח' לְמַצֵּב שֶׁל 'פִּעַל'.

כַּעַת נִתְקַדֵּם עוֹד שֶׁלִּבִּי: יוֹדְעִים אִיךָ הִיוּ מְדַלְקִים פֶּעַם אֶשׁ? הִיָּה עַל הָאֲנָשִׁים לְהַשִּׁיג אֲבָנֵי צוֹר שְׁחֹרוֹת וּלְהַפּוֹתָן בְּכַח זֶה בְּזוֹ לְשֵׁם הַפְּקַת הַנִּיצוּץ, וְהַפְּעֵלָה הַזֶּה דֵּי מֵאֲמָצֶת. הָאֵם בְּתוֹךְ אוֹתָהּ אָבוֹ קִיָּמַת אֶשׁ? וְדַאי שְׂאִין בָּהּ אֶשׁ גְּלוּיָה, אֲבָל גַּם קֶשֶׁה לְזֵהוּת בְּתוֹכָהּ אֶשׁ סְמוּיָה, כְּמוֹ בְּגִחַל.

אִז אֵם בְּאָבוֹ הַצֹּר אִין כָּל אֶשׁ, סְמוּיָה אוֹ גְּלוּיָה, מִהִיכֵן מְגִיעַ הַנִּיצוּץ? הֲרִי בְּכָל אָבוֹ אַחֲרֵת לֹא אֶשְׁיג אֵת אוֹתָהּ הַתּוֹצְאָה. כִּנְרָאָה שֶׁהָאֶשׁ בְּכָל זֹאת חֲבוּיָה בְּאֲבָנֵי הַצֹּר, אֲלָא שֶׁהַפֶּעַם מְדַבֵּר בְּמַחְבּוֹא רְצִינִי יוֹתֵר. זֶה אֵינָה אֶשׁ שֶׁל 'כַּח' וּבִטָּח שְׂאִינָה אֶשׁ בְּ'פִעַל'. בְּסִפְרֵי הַחֲסִידוֹת הִיא מְכֻנָּה אֶשׁ שֶׁבְ'כּוֹלֵת'. הָאָבוֹ מְסַגֵּלֵת וַיְכּוֹלָה לְהַפִּיק אֵת הַנִּיצוּץ הַנְּעֻלָּם.

מִצִּיאוֹת לְפִעַל

הָאֶשׁ שֶׁבְּלִפִּיד דוֹמָה לְתַלְמִיד הַמְּשַׁקִּיעַ וְהַמְּצַטֵּן. רוֹאִים עָלָיו. הוּא לוֹמֵד בְּשִׁקְיָה וְקוֹצֵר פְּרוֹת הַגּוֹנִים בְּצִיּוּנָיו. הָאֶשׁ שֶׁבְּגִחַל מְזַכֵּרָה אוֹתִי וְאֵת חֲבָרֵי, אֵלוֹ שֶׁמְהַלְלִים אוֹתָם בְּשִׁבְחִים, אֲבָל אֵת הַתּוֹצְאָה הַבְּרוּכָה רוֹאִים רַק לְאַחַר נִפְיָהּ. לְפִעַמִּים זֶה מֵלֵת עֲדוּד שֶׁל הַמְּחַנֵּךְ וְלְפִעַמִּים זֶה תִּהְיֶה הָעֶרְה מֵצַד הַהוֹרִים. כֶּךָ אוֹ כֶּךָ, מְדַבֵּר בְּפִעֲלַת דְּחִיפָה קָלָה. לְכְּשָׁרוֹנוֹת הַחֲבוּיִים הַנִּמְצָאִים בְּ'כַח' קוֹרְאִים בְּלִשׁוֹן הַחֲסִידוֹת "הָעֵלֶם שֶׁיִּשְׁנוֹ בְּמִצִּיאוֹת". הוּא נִמְצָא, רַק

תפלה על השכינה

היא מאבני־היסוד של החסידות. הבעל שם טוב מלמד כי כשהאדם חש צער עליו להתבונן ששרש כל החסרונות במציאות הוא בצער השכינה – ולהתפלל עליה בלבד (וכמובן, יפים הדברים במיוחד לימי בין המצרים). אם תתוקן צרת הכלל – גם כל הבעיות הפרטיות תבואנה על פתרון. בינתיים, לפי הדרכת הבעל שם טוב ותלמידיו הצדיקים, העיסוק בהן לבדן הוא מגונה, קטנוני ומעורר קטרוגים. אך האם הדברים פשוטים כל כך לביצוע?

הבעל שם טוב עצמו מזהיר כי על מי שעסוק בצער עצמו, ותפלתו על השכינה היא מן השפה ולחוץ, נאמר "דבר שקרים לא יכון לנגד עיני" – וכשהאדם לא מצליח להשתחרר ממצוקותיו הפרטיות אל לו להעמיד פנים כי הוא עוסק בצער השכינה. ואכן, נינו – רבי נחמן מברסלב – הדריך לכתחילה שעל האדם לשפוך שיחו בהתבודדות ותפלה לפני ה' על כל צרכיו ומצוקותיו, קטנים כגדולים. התפלה על השכינה מתאימה לצדיקים, בעלי מוחין דגדלות, ואילו מקטני־המוחין מצפה ה' לתפלת־אמת לפי מדרגתם. אבל בין לבין יש גם דרך לבינונים – דרך תפלה על המשיח, בשר ודם מנוגע וחולה עמו ניתן להזדהות, ניתן להגיע לתפלת־אמת על השכינה, וגם לחזור ולהתפלל על הצרכים הפרטיים, ש'לא הלכו לשום מקום'.

השיעור העיקרי בחוברת השבוע ממחיש כיצד ניתן לחזור ולהתבונן שוב ושוב ביסודות הבסיסיים ביותר של החסידות, תוך דיוק בדברי רבותינו גדולי החסידות, ודווקא מתוך כך לקרב את הדברים מחדש אל שכלנו ולבנו – במבט אנושי ושוה לכל נפש, המתאים לבני דורנו.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

